

SLOVENSKI NAROD.

„Slovenski Narod“ velja:

v Ljubljani na dom dostavljen:
celo leto K 24—
pol leta 12—
četrt leta 6—
na mesec 2—

v upravnishvu prejemati:
celo leto K 22—
pol leta 11—
četrt leta 5:50
na mesec 1:90

Dopisi naj se frankirajo. Rokopisi se ne vračajo.
Redništvo: Knaplova ulica št. 5 (v pritličju levo), telefon št. 34.

Izhaaja vsak dan zvečer izveniš nedelje in praznike.

Inserati veljajo: peterostopna peti vrsta za enkrat po 16 vin., za dvakrat po 14 vin., za trikrat ali večkrat po 12 vin. Parte in zahvala vrsta 20 vin. Poslano vrsta 30 vin. Pri večjih insercijah po dogovoru.
Upravištvu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije, inserati i. t. d., to je administrativne stvari.

Posamezna številka velja 10 vinarjev.

Na pismena naročila brez istodobne vpslatve naročnine se ne ozira.
„Narodna tiskarna“ telefon št. 85.

„Slovenski Narod“ velja po pošti:

za Avstro-Ogrsko:
celo leto K 25—
pol leta 13—
četrt leta 6:50
na mesec 2:30

za Nemčijo:

celo leto K 30—
za Ameriko in vse druge dežele:
celo leto K 35—

Vprašanjem glede inseratov se naj priloži za odgovor dopisnica ali znakma.
Upravištvu (spodaj, dvorišče levo), Knaplova ulica št. 5, telefon št. 85.

Zbežali!

Če bi krvnik v rdeči obleki in z golim mečem stopil v deželno zbornico, bi med slabovestnimi klerikalnimi poslanci ne povzročil take panike, kakor jo je napravil predlog dr. Trillerja, naj izvoli dež. zbor posebno mešano komisijo, ki naj pregleda račune in načrte za Završnico in naj zasliši nepristranske izvedence.

V privatnem življenju je vsak, kdor upravlja tuje premoženje, samo vesel, da ga vestno kontrolirajo, če ima namreč mirno vest in čiste roke, v kranjskem dež. zboru pa smo doživeli škandal, da se klerikalna večina brani kontrole, da neče slišati sodbe nepristranskih izvedencev o Završnici.

V dveh sejah deželnega zbora se je razpravljalo o Završnici. Tako napredni kakor tudi nemški poslanci so z najtehtnejšimi argumenti podprli zahtevo, naj posebna mešana komisija s pomočjo nepristranskih izvedencev dožene, kako je s to Završnico, ki jo gradi Lampe brez dovoljenja dež. zbora in brez stavbnega dovoljenja, za katero razmetava brez dovoljenja ogromne vsote in o kateri je že danes po strokovnjakih dokazano, da je popolnoma ponesrečeno podjetje, ki bo leto za letom povzročalo deželi velikansko izgubo.

Na obtožni klopi so sedeli glavni krivci dr. Lampe in njegova sokrivca inženirja Gailhofer in Serbec. Seveda so se ti opravičevali in seveda so se poskušali oprati. Toda vsa ta zavijanja, vsi ti manevri niso napravili nobenega vtiska, tudi lajik je spoznal, da je to švindl.

Stara, iz človeške nature izvira, joča slabost je, da človeka, kadar čuti, da izgublja tla pod nogami, kadar se zaveda, da njegove besede ne drže, prevzame jeza onemoglosti in tedaj bruhne na dan s psovskimi in natolcevanji. Tak prizor smo doživeli tudi včeraj. Lampe, Jarc in Dermastja so menda občutili, da se že polaga klerikalni stranki štrik za vrat in ker si niso znali drugače pomagati, so na najinfamnejši način psovali inženirja Milana pl. Šuklieta. Niso mu mogli do živga. Milan

plem. Šuklje je strokovnjak in je v svojih člankih o Završnici tako prepričevalno podprl in dokazal vsako trditev, da mu Lampe in njegova klavarna sokrivca niso mogli ničesar ovreči in ničesar ugovarjati. Nič stvarnega niso zmogli in zato so sirovo in podlo psovali, seveda pod plaščem imunitete.

S tem psovanjem so pa le pokazali kaka farbarija je vse, kar so navedli v opravičenje svojega početja pri Završnici. Najbolje pa to seveda kaže dejstvo, da so klerikalci v blaznem strahu zbežali pred predlogom dr. Trillerja, naj mešana komisija s pomočjo izvedencev pregleda vse račune in vse načrte za Završnico.

Zbežali so pred to komisijo, boje se, ji pokazati račune in načrte, boje se sodbe nepristranskih izvedencev, boje se, da spozna vsa javnost, kako brezvestne špekulacije z deželnim denarjem so se klerikalci lotili in kako strašno so jo zavozili!

Kranjski deželni zbor.

Narodno-napredni poslanci so stavili te-le nujne predloge in interelacije:

Nujni predlog poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev radi občinske ljudske šole v Kočevju.

Deželni odbor skleni: Deželnemu odboru se naroča, da ukrene vse potrebno, da se javna slovenska ljudska šola v Kočevju čimprej otvori.

V formalnem oziru se predlaga, da se predlog razpravlja nujno v smislu § 22. poslovnika za dež. zbor kranjski.

Nujni predlog poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev radi ustanovitve živinske zavarovalnice.

Deželni zbor skleni: Deželnemu odboru se naroča, da predloži še v letošnjem zasedanju zakonski načrt in statut za ustanovitev deželne živinske zavarovalnice ter ukrene vse potrebno, da se prične zavarovanje najkasneje s 1. januarjem 1914.

V formalnem oziru se predlaga takojšnja nujna razprava v smislu § 22. poslovnika deželnega zbora kranjske vojvodine.

Interpelacija poslanca Adolfa Ribnikarja in tov. na gospoda deželnega glavarja glede vodne preskrbe za celo Belo Krajino.

V Beli Krajini imajo dosedaj vodovod le vasi Semič, Kot, Petrova vas ter mesto Črnomelj. A tudi ta vodovod daje le malo vode in je ima le takrat dovelj, kadar je nalič. Vsa druga Bela Krajina je pravzaprav brez pitne vode. Vasi v višini trpe pomanjkanja vode v suši in zimi, a vasi ob tekočih vodah tudi nimajo studenčnic. Prebivalci Bele Krajine zajemajo pitno vodo le iz lenih voda Kolpe in Lahinje. V Metliki imajo celo umazan studenec Obrh. Umevno je, da je baš ta infekcijsna voda vzrok, da bolehalo po njenem zavzvanju ljudje in živali. Mačuh in druge kužne bolezni niso v Beli Krajini redka prikazen. Razen tega je tudi zajemanje vode iz Kolpe in Lahinje ob prehodih v grčevje radi 20—30 m visokih in navpičnih kanjonov največja nevarnost in muka tako za domačje ljudi kot živali. Pri takih vodnih razmerah se seveda ne more belokranjsko ljudstvo vzdigniti iz siromaštva. Radi njih pa tudi zlasti živinoreja ne more pokazati napredka, ki bi bil tamotšnemu ljudstvu in celi deželi v korist. Belokranjsko ljudstvo zapušča radi teh neznosnih razmer domači svet in si išče vir življa v tujih krajih, kot delavce v rudokopih, tovarnah itd. Neodložljiva je torej nujna potreba vodne preskrbe za celo Belo Krajino. Ta potreba se je sicer že tudi v tej visoki zbornici večkrat naglašala, a od obljub in resolucij ljudstvo sedaj še ničesar nima. Vse kar se je storilo, so menda ostale le prazne besede, kajti dejstvo je, da baš letos drvi belokranjsko ljudstvo trumoma v Ameriko in druge kraje. Ostalo ljudstvo pa je zelo nestrpno, obupano in zahteva, da se vendar že enkrat prične z delom in preneha le z obljubami.

Z ozirom na to si usojajo podpisanci vprašati gospoda deželnega glavarja:

1. Ali hoče še tekom tega zasedanja poročati, v kakem stanu je gradba vodovoda za preskrbo Bele Krajine?

2. Ali hoče vse potrebno ukreniti, da se še pred drugoletnimi volitvami začne graditi ta prepotrebni vodovod?

Interpelacija poslanca Adolfa Ribnikarja in tov. na gospoda deželnega predsednika ekscelenco barona Schwarza glede pomanjkanja gozdnih sadik.

Po celem Kranjskem se pritožuje manj premožni posestniki, da dobivajo za pogozdovanje iz državnih drevesnic premalo gozdnih sadik, kdor je pa na glasu, da ima le nekaj premoženja, češče ne dobi od države sadik niti za denar. Da nastanejo pritožbe je veliko krivo tudi dejstvo, da funkcionarji državne politične uprave, ki oddajajo sadike, takrat, ko se ljudje zanje oglašajo, sami ne vedo, koliko sadik bo pozneje na razpolago.

Posestniki so vsled negotovosti primorani kriti svoje potrebe kakorsibodi, ali pa izgube veselje do pogozdovanja še predno deli država sadike. Zato je celo mogoče, da ob razdeljevanju na videz celo preostajajo sadike, dasi jih dejansko primanjkuje.

Ker ni na Kranjskem privatnih drevesnic, ki bi se pečale z vzgojevanjem sadik v kupčijske namene, od drugod naročati jih tudi ni mogoče, ker pridejo silno drage in se le slabo aklimatizujejo našim krajevnim potrebam, je jasno, da so državne gozdne drevesnice najuspešnejše sredstvo za povzdigo lesoreje, ki je brezdvomno ena najvažnejših panog kranjskega kmetijskega gospodarstva. Dolžnost vseh poklicanih činiteljev bi torej bila skrbeti za to, da se produktivita naših lepih gozdov ne le ohrani, marveč še zviša. Zlasti bi bila v to poklicana državna politična oblast. Ona sicer zahteva od vsakega gozdnega posestnika, da zasadi v določenem času goljave, če tudi jih ni sam povzročil, a na drugi strani ne dobe posestniki od nje dovolj sadik. Naše ljudstvo se v resnici zelo zanima za gozdorejo, jo goji

in pospešuje, a državna politična oblast mora storiti tudi vse, da prenehajo pritožbe radi pomanjkanja sadik.

Z ozirom na to, si usojamo vprašati Njega ekscelenco gospoda deželnega predsednika:

1. Je-li mu je znano, da tožijo posestniki vsako leto čez pomanjkanje gozdnih sadik?

2. Ali hoče ukreniti vse potrebno, da se tem nedostatkom odpomore in z vzgojitvijo potrebnih gozdnih sadik od k. kr. državne oblasti še izdatneje podpira gozdorejo, ena najvažnejših gozdarskih panog na Kranjskem?

Interpelacija deželnega poslanca Adolfa Ribnikarja in tovarišev na gospoda deželnega glavarja glede poplavljanja Dragatuškega polja.

Prebivalci občine Dragatuš prosijo že dolgo za regulacijo potoka Turnšice, Nerajčice in Lahinje, ki poplavlja Dragatuško polje tako, da je osobito ob času košnje vse polje pod vodo, ki na ta način vzame kmetu s trdom priporjeni pridelek. Na prošnjo dragatuške občine je že leta 1910, visoki deželni zbor sklenil: »Prošnja se odstopi deželnemu odboru z naročilom, da odredi ogled teh potokov po tehniki in ako dožene, oziroma osigura tudi prispevanje interesentov k pokritju stroškov, izdela potrebni načrt.« Poslanec Matjašič je takrat izrazil željo naj bi deželni odbor še v jeseni 1910 vse potrebno ukrenil, da se nedostatkom na dragatuškem polju odpomore. Sklep deželnega zbora in prošnja dragatuške občine pa je ostala očitno le na papirju, kakor tudi vzbujanja tedanja želja Matjašiča sum, da je bila izražena le zato, da se vrže volilec v oči pesek. S tem, da se je že leta 1910, priznala potreba regulacije in tudi storil od deželnega zbora sklep njej v prilog, je neopravičljivo, da se še do danes ni pričelo z regulacijo ter da se še vedno odlašajo izvrševanje priznanih načel.

Deželni odbor bi se utegnil sklicevati na to, da se ni doseglo sporazumljenja med njim in interesi, a poudarjati je treba, da tem melioracijam vsekakor gre prednost, kakor n. pr. večmilijonskim investici-

LISTEK.

Brez kruha, strehe in morale.

Spisal Janez Kovač.

Mrak je legal na mesto . . . Preje je vse popoldne deževalo v dolgih, nepretrganih curkih, zato so se tenki žarki električnih svetilk, ko je deževanje ponehalo na podvečer, svetlikali v mastnih mlakužah mestnih ulic. V postranskih, temnejših ulicah je že ponehalo vrvenje in drčanje tovornih vozov in ugasnilo je ono, ob belnem dnevu vsakdanje veselo življenje skrbnih, meščanskopostenih ljudi, trgovcev, obrtnikov. Prihajal je v mestne ulice oni, človeka brez strehe, do skrajne notranjosti moreči mir, mir grozote, ki se kakor mora vsesava ponoči vsem po ulicah okrog tavajočim in lačnim dušam.

V postranskih, na pol razsvetljenih ulicah se je tuptam izza izbrana skrivališča pokazala kaka ženska postava, skrbno zavita in toplo oblečena, ker je na mesto legal do kosti segajoč mrak v družbi goste megle. Take ženske pa so navadno postajale celo noč na ulici stolnega mesta, lovile so moške, mlade in stare, lepe in zonegavljene, ter jih vabile pod streho in k zakurjeni peči.

Filozof Dolinar, mlad človek s potezami na obrazu, izražajočimi nekako vrojeno malomarnost in brezbriznost za najbližjo okolico in z ironičnopeklenskim posmehom na ustnih proti vsem onim dragoceno-stim srca, katere so drugi ljudje — od papeža, rdečih kardinalov, škofov, župnikov, kaplanov pa do zadnjega beba v najoddalnejši hribovski vasi častili in ljubili, ta filozof Dolinar, s povešenim klobukom in z raztrganimi čevlji na nogah, je tedaj ob mraku koračil po teh postranskih ulicah mimo mladih ženskih postav. Mrk pogled Dolinarjev je navadno ošvrknil mestno vestalko, v Dolinarjevi notranjščini pa je zaplapolalo in vzkipeo hrepenenje po strehi in topli sobi in komodni postelji.

»Ha-a-a. Kje bo nočoj streha? Hu! Mrak že poljublja moje kosti. Fant, naprej!«

Dolinarjeve misli so se tedaj vedno bolj in bolj zgoščevale na edini predmet — na mehko posteljo in toplo sobo. Povsem je pozabil na svoj gladni želodec, ki ga je tudi opominjal, da njegove dolge noge potrebujejo primerne mazila, da zamorejo kolovratiti tako brez ciljev po temnih mestnih ulicah. Noge pa so ga mehanično, kakor kakemu egipčanskemu tiranu poslušni sužnji, prinašale iz kraja v kraj, iz ulice v ulico. V njegovih čevljih pa je bila povodenj . . . Mokrota in blato sta se mu že zarivala v kožo: va taval je še

vedno dalje, tja vendar . . . Še iskra upa je zatleta v Dolinarjevem srcu.

Pospesil je korake. Hrepenenje po strehi in mehki postelji je Dolinarja popolnoma obvladalo.

Srepa zroč pred se je Dolinar dirjal dalje od glavne ulice v neko dolgo, temno postransko ulico predmestja. Ustavil se je pred štirinadstropno, v starem slogu zidano hišo s hišno številko 68, skrbno motreč nje pročelje in glavni vhod. Zavil je notri v vežo, boječe, po tihotapsko se je plazil od stopnice do stopnice, od nastropja do nadstropja, tja gori do podstrešja. Vstavljal se je pred malimi vrati, z vizitko, naznanjajočo ime stanovančeve. Hlastno je potrkal in ne čakajoč prijateljevega poziva odprl vrata srednjevelikega, poltemnega kabineta z najpriprostejšo opremo, ki je bil popreje kuhinja, kar se je še dobro in razločno spoznalo po tam zidanim štedilniku. To kuhinjo je stara devica z mehkejšo preteklostjo adaptirala za stanovanje revni-nim študentom. V njem je tedaj stanoval Dolinarjev tovariš — filozof Andrej Kopriva z debelimi in rdečimi, nekoliko na modro se spreminjajočimi lici. Tega človeka postava sicer na zunaj in v družbi ni bila takoj na mah simpatična in filozof Kopriva tudi ni tedaj nikdar čutil v sebi nagnenja iskati pri mladih ženskah kake kdo zna trajne simpatije: no filozofu Dolinarju pa je bil Andrej Kopriva še vedno najbolj simpatičen in naj-

intimnejši tovariš, včasih seveda iz najegoističnejših razlogov. Fiziognomija Andreja Koprive ga je označevala za zadovoljnega, ne dosti potrebujočega človeka, ki je pa prav tako, kakor Dolinar, s peklenskim zadovoljenjem metal v blato svetinje drugih, pobožnih ljudi, ki so se shajali pri duhovnih, iskajoči pri njih notranjega miru in tolažbe . . .

Sprva, v svoji mladosti je tudi filozof Kopriva zahajal o počitnicah v župnišče k domačemu župniku, ki se je baje njega dni zelo odlikoval tudi na polju slovenske književnosti. Pri polnih kozarcih rujnočistega vina je župnik z njim in mladim kaplanom pretarokiral ves božji popoldan. Iz dolgočasje je tuptam za kratak čas odložil tarok in razpredel mirno debato o kakem aktuelnem vprašanju iz modroslovja in naravoslovja. V enomer je župnik, mož obširnega trebuha in mastno zalitega podbradka, poudarjal, da ga debata nekoliko duševno požiivi in povzdigne, drugače da bi pri vednem taroku duševno povsem otepel. In res. Po več ur trajajočem tarokiranju je župnikov um otopel in odrevenel. Duševne odrevenelosti pa se je mož branil, da sramoval in nervozno odganjal od sebe vse na odrevenelost količkanj cikajoče okolnosti. Postajal pa je kljub temu od dne do dne nerodnejši.

Nekoč je po taroku prišlo na dan moralno vprašanje. Na dolgo in široko je začel župnik z uvodom svojega vprašanja. Koncem koncev se je brezplodna debata o temeljih krščanske morale strnila na to-le:

— Kdo je edini opravičen določevati in diktirati norme in dogme, ki so neobhodno potrebne za pravi obstoj človeške družbe in prav tako neizogibne v dosegu večnega zveličanja? (To je bilo zelo važno po župnikovem nazoru. To je poudarjal župnik, ki se je bil naveličal taroka.) Dalje. — Kaj so dogme? Kaj norme in principi?

Z ironičnosatanskim in odkritosrčnim nasmehom je pristavil tedaj filozof Andrej Kopriva župniku:

»Nikdo ne more, ne sme in nima oblasti diktirati norm in dogem. Nikdo nima take pravice.«

Župniku se je maščobni obraz raztegnil. Debelo in začudeno je pogledal, ker ni verjel samemu sebi, da bi bil ta zadovoljni in mirni, nobenemu nič žalega hoteli filozof Andrej — nihilist, ter mu reče:

»Ali ste nihilist ali anarhist? No pa povejte, v katero normo vi kot nihilist verjamete?«

»V nobeno,« se je drzno odrezal Andrej Kopriva.

»Pa mi vsaj povejte definicijo teh dveh besedi! Torej: kaj je po vašem normo, kaj dogma?«
(Dalje prihodnjik.)

jam radi električnih central na Gorenjskem, kojih vrednost je nepri- merno bolj dvojnaka kot letih na Do- lenjskem.

Ker prebivalstvo dragatuško ob- čine nestrno in opravičeno pričaku- je izdatne pomoči baš od dežele, zato si dovoljujejo podpisani gospoda de- želnega glavarja vprašati naslednje:

1. Ali mu je znano v kakšnem ti- ru je zadeva, oziroma kaj je deželni odbor v zadevi že storil?

2. Ker se ni še z delom pričelo, zakaj se še ni in kje leži vzrok?

3. Ali je pripravljen ukreniti vse potrebno, da se zadeva ne bo več zavlačevala s praznimi besedami in obljubami ter da se čim prej osuše- vanje dragatuškega polja prične in konča?

Interpelacija poslanca Adolfa Rib- nikarja in tovarišev na gospoda deželnega glavarja glede stavbe no- vega deželnega mostu, oziroma bro- da čez Kolpo v Gribljah.

V Gribljah je bil svoj čas prevoz čez Kolpo, ki je vsaj za silo omogo- čeval promet med Belo Krajino in Hrvaško. Sedaj je vsak stik s hrva- škimi sosedmi ustavljen, vsled česar ne trpi le kupčija, marveč vse gospo- darstvo občin in vasi, ki so imele in- teres nad prevozom in ki morajo se- danj občeštevati s sosedni stranar Kolpe po metliškem mostu, četudi isti po- daljša vožnjo za 20 km. Tudi želez- nica, ki bo šla čez Belo Krajino, ne bo tem nedostatkom odpravila, ker bo ista tekla čez Ozalje. Dežel- nemu odboru mora biti znano, da bi bil most v Gribljah velikanskega go- spodarskega pomena, ne le za to ob- čino, marveč tudi za Tribuče, Adle- šiče, Loko, Črnomelj, Podzemelj in Gradac, torej nešteto belokranjskih občin ki so sedaj od Hrvatov, kakor odtrgane. Z ozirom na popisane raz- mere bi nikakor ne bil umesten izgo- vor, da ni mogoče doseči radi mostu sporazuma s hrvaško vlado, ker je dejstvo, da baš naše ljudstvo vsled tega trpi. Na noben način bi se pa ne smelo gospodarskih interesov teh krajev toliko prezirati, da bi se na Kolpi bodisi pri Gribljah ali Krasin- cu ne napravil brod, ki bi služil vsaj za silo in bi tudi veliko ne stal, če- prav bi neizmerno koristil.

Z ozirom na vse to dovoljujejo si podpisani vprašati gospoda dežel- nega glavarja:

1. Ali so mu znane popisane razmere?

2. Ali je pripravljen ukreniti vse potrebno, da se dogovor s hrvaško vlado radi mostu pri Gribljah čim- prej doseže in most zgradi?

3. Ali hoče ukreniti, da se nemu- doma napravi pri Gribljah ali Krasin- cu čez Kolpo prepotreben brod?

Interpelacija poslanca E. Gangla, Jos. Reiserja in tovarišev na Njega ekselencijo gospoda deželnega predsednika v zadevi oddaje ravnateljstva mesta in proforskih mest na slovenski gimnaziji v Gorici.

V Gorici so osnovali samostojno slovensko gimnazijo ter so oddali profesorska mesta in mesto ravnatelja — zadnje začasno — brez prejšnjega uradnega razpisa teh mest (za latinščino in grščino, za zgodovino in za prirodoslovje).

To dejstvo je v protislovju z ministrsko naredbo, ki pravi, da se morajo profesorska mesta praviloma razpisovati; v nasprotju pa je tudi s členom III. državnega osnovnega zakona, ki določa, da so javni uradi vsem državljanom enako dosežni.

Interpelantom je znano, da je imelo več slovenskih profesorjev, ki sedaj služujejo na Kranjskem, na- men, potezati se za mesta na novi slovenski gimnaziji v Gorici. S tem pa, da so ob oddaji navedenih služb prezrli ministrsko naredbo in določilo člena III. državnega osnovnega zakona, je bila tem profesorjem, službojočim na Kranjskem, odvzeta možnost kompetiranja, torej najpri- mitivnejša pravica usposobljenja srednješolskega učitelja.

Morda se utegne to dejstvo za- govarjati s tem, da ni bilo dovolj ča- sa, da bi se imenovane službe prej razpisale. Temu nasproti pripomi- njamo, da bi se lahko določil kolikor možno najkrajši termin, da bi bila profesorjem dana možnost kompeti- ranja in da bi se čuvala zakonite do- ločbe. Ako bi se ob ustanovitvi te gimnazije tudi takoj razpisale služ- be, bi jih lahko pravočasno oddali pravičnim potom. Iz Gorice je bilo celo slišati, da bodo službe razpisane.

Z ozirom na vse to in pa zlasti še z ozirom na dejstvo, da so tudi slovenski profesorji, ki služujejo v območju c. kr. deželnega šolskega sveta na Kranjskem, prikrajšani v svojih pravicah in koristih, se usoja- jo podpisani vprašati g. deželnega predsednika kot predsednika dežel- nega šolskega sveta:

1. Je-li mu znano, kako so se od- dala navedena mesta na slovenski gimnaziji v Gorici?

2. Kaj hoče storiti, da ne bodo vsaj v bodoče slovenski srednješol- ski učitelji prikrajšani na svojih pravicah in koristih?

3. Kaj hoče in more ukreniti, da bo vsaj mesto ravnatelja na imeno- vanem zavodu pravilno razpisano in pravilno oddano?

(Nadaljevanje seje dne 30. septem- bra ob 3. popoldne.

Konec debate o Zavrnici. Šusteršič se boji — za uradnike.

Seja se je pričela ob pol 4. Dež. glavar: Besedo ima g. stavbni svetnik Gailhofer. Gailhofer je menda podal neko izjavo, ki bi naj bila odgovor na dopoldanska izjava- nja posl. Ribnikarja. Čital je svojo izjavo, katere pa se ni dalo razumeti razen besed, da je »Zavrnica hidro- grafičen fenomen«, in da je »Zavrnica relativno najcenejša električna naprava ob Savi.«

Na to je govoril še ravnatelj Dušan Sernec, katerega se je še manj razumelo kakor Gailhoferja.

Izvajanja tako Gailhoferjeva ka- kor Sernecjeva so bila molče vzeta na znanje, dokaz, da ta izvajanja niti klerikalcev niso posebno zadovo- ljila.

Dež. glavar: K besedi se je oglašil posl. Ribnikar.

Posl. Ribnikar: Pojasnila dež. izvedencev nas niso zadovoljila, ker nam nista dala nobenega odgo- vora na naša vprašanja. Gospoda sta hodila okrog stvari kakor mačka okrog vrele kaše. Predvsem nista povedala, kako je z investicijskim kapitalom. Zato si usojam na nje ta- la konkretna vprašanja:

1. Koliko znaša investicijski ka- pital?

2. Ali bo ta kapital večji kakor 1.500.000 K, kot sem jaz navedel? (Dr. Pegan: Večji, večji!)

3. Ali bodo letni stroški za Za- vrnico stali manj kakor 200.000 K? Dopoldne sem že dokazal, da bo znašal letni deficit 93.000 kron. Ta deficit se bo v prvih letih še povešal morda na 150.000 kron, da bo torej izguba ogromna. Zato pravim, elek- trične naprave so vse zavzojene in boljše je, da se do sedaj potrošenih 500.000 kron plača, kakor da trajno obremenjujemo deželne finance s ta- ko ogromnim deficitom. (Pritrjeva- nje med naprednimi poslanci, hrup in ugovarjanje med klerikalci.)

Dež. glavar: G. poslanec stavlja razna vprašanja. Menim, da sta dež. izvedenca na vsa ta vpraša- nja že odgovorila in sicer tako natančno in točno, da je lahko vsak informiran, kdor je hotel biti infor- miran. Ne morem torej dovoliti, da bi dež. uradniki trčili na ta način svoj dragoceni čas. Ali hoče še kdo govoriti? Ker nihče, bomo glasova- li in sicer o predlogih dr. Trillerja in Jarca. Jarčev predlog je širši, zato bomo o njem najprvo glasovali. Kdor je za Jarčev predlog, naj vsta- ne! (Vstanejo vsi klerikalci.)

Predlog je sprejet in s tem od- pade glasovanje o dr. Trillerjevem predlogu. (Dr. Novak: Sedaj je pa na Zavrnici vse v redu! Veselost med naprednimi poslanci.)

Pobiranje nad 100% občinskih do- klad in druge zadeve.

V imenu ustavnega in občinske- ga odseka je predlagal referent Jaklič, da se dovoli:

1. Občinam Celje in Hrenovice l. 1913 pobirati 194% občinsko do- klado na vse direktne davke, razen osebne dohodarine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. ju- nija 1898 dež. zak. št. 33. t. j. plači- rine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih in javnih zaklad- nih uradnikov kakor tudi od službe- nih prejemkov dušnih pastirjev, ozi- roma njih kongrue.

2. Za pokritje občinskih potreb- ščin in za obrestovanje in amortiza- cijo dolga za zgradbo vrhniškega in starovrhniškega vodovoda se občini Vrhnika dovoli l. 1913 pobirati po davčni občini Vrhnika 120%, od ude- ležencev vodovoda v davčni občini Stari Vrhniki pa 168% doklado na vse direktne davke razen osebne do- hodarine in plačarine po zmislu čle- na II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33, t. j. plačarine od službenih prejemkov dvornih, državnih, deželnih in javnih zakladnih uradnikov kakor tudi od službenih prejemkov, dušnih pastirjev, oziro- ma njih kongrue.

3. Občini Postojni se dovoli za l. 1913 pobirati 120% doklado na vse direktne davke razen osebne doho- darine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, drž. zak. št. 33 itd.

4. Občini Planini pri Vipavi se dovoli leta 1913 pobirati 150% ob- činsko doklado na vse direktne dav-

ke razen osebne dohodarine in pla- čarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898, dež. zak. št. 33 itd.

5. Občini Vrabče se v pokritje občinskih in šolskih potrebščin do- voli, da leta 1913 pobira po davčni občini Polje 198%, po davčni občini Grizze pa 168% doklado na vse di- rektne davke razen osebne dohoda- rine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898., dež. zak. št. 33 itd.

6. Občini Stari trg pri Ložu se dovoli, pobirati leta 1913 po davčnih občinah Gorenje Jezero in Lipšenj 109% doklado na vse direktne dav- ke razen osebne dohodarine in pla- čarine itd.

7. Občini Jablanica se dovoli leta 1913 pobirati v davčni občini Jasen 130%, v davčni občini Vrbovo 111%, v vasi Kuteženo 126% in v vasi Vrbica 107% doklado na vse direktne davke razen osebne doho- darine in plačarine itd.

8. Občini Sv. Križ pri Svibnjem se dovoli pobirati v pokritje občinskih stroškov, stvarnih šolskih po- trebščin, stroškov za šolske zgradbe in drugih stroškov leta 1913 v davč- ni občini Sv. Juri 126%, v davčni občini Svibnje pa 170% doklado na vse direktne davke razen osebne do- hodarine in plačarine itd.

9. Občini Travi v Kočevskem okraju se v pokritje stroškov za ob- činske in šolske potrebščine dovoli leta 1913 pobirati 118% doklado na vse direktne davke razen osebne dohodnine in plačarine po zmislu člena II. zakona z dne 24. junija 1898., dež. zak. št. 33 itd.

10. Občini Sv. Križ pri Kosta- njevi se dovoli leta 1913 v pokritje občinskih in šolskih potrebščin pobira- ti na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine itd. 126% doklado.

11. Občini Šmihel pri Postojni se dovoli, da pobira po davčni obči- ni Kal leta 1913 za obrestovanje in odplačilo dolga za novo šolo na Kalu in za novo gospodarsko poslopje pri župnišču v Košani kakor tudi za ob- činske in stvarne šolske potrebščine 150% doklado na vse davčni občini Kal predpisane direktne davke razen osebne dohodnine in plačarine itd.

12. Občini Dol pri Črnomlju se dovoli leta 1913 pobirati 150% do- klado na vse direktne davke razen osebne dohodarine in plačarine itd.

13. Občini Knežak se dovoli l. 1913 pobirati od vseh direktnih davkov razen osebne dohodarine in plačarine itd. 168%, ozir. 179% do- klado

14. Občini Trnovo se dovoli leta 1913 pobirati po davčni občini Velika Bukovica 137%, po davčni občini Tominje pa 168% doklado na vse direktne davke razen osebne do- hodarine in plačarine itd.

Poročilo in predlog ustavnega in ob- činskega odseka o poročilu dež. od- bora zaradi razdružitve krajevne občine Cerknica in o ustanovitvi sa- mostojne občine Begunje.

V imenu ustavnega in občinske- ga odseka je poročal posl. Ravni- har in predlagal:

1. Krajevna občina Cerknica se razdruži tako, da se iz nje izločijo davčne občine Begunje, Bezuljak, Kožljek in Selšček in iz njih ustanovi nova samostojna občina Begunje.

Dr. Novak: Protivimo se, da bi se občine združevale ali razdru- ževale proti njihovi volji. Ker se pa gorenje občine razdružitvi ne proti- vijo, bomo glasovali za odsekov predlog.

Nato je bil predlog soglasno sprejet.

Poročilo in predlog.

V imenu ustavnega in občinske- ga odseka je poročal posl. Demšar o izpremembi meje med občinama Dolsko in Dol in med občinama Dol- sko in Velika vas in predlagal:

Poročilo deželnega odbora o izpremembi meje med občinama Dol- sko in Dol ter med občinama Dolsko in Velika vas se vzame na znanje. Sprejeto.

Na predlog posl. dr. Triller- ja se o izkazu dohodkov in stroš- kov ustanovnih zakladov za l. 1911 in za l. 1912 skupaj debatira, ravno- tako o rač. sklepu melioracijskega zaklada za l. 1911 in pa za l. 1912, kakor tudi o proračunu dež. melior. zaklada za l. 1913.

Posl. Žitnik poroča v imenu finančnega odseka o izkazu dohod- kov in stroškov ustanovnih zakla- dov za l. 1911 in za l. 1912 ter pred- laga:

Finančni odsek predlaga: Visoki deželni zbor skleni:

Izkaz dohodkov in stroškov ustanovnih zakladov za l. 1911 se odobri.

Računski sklep ustanovnih za- kladov za l. 1912 se odobri.

Se sprejme.

Melioracijski zaklad.

Isti poročevalec poroča o račun- skem sklepu melioracijskega zaklada za l. 1911.

Deželni melioracijski zaklad je imel l. 1911 skupnih dohodkov . . . K 23,358.210-79
Prištevisi blagajni- ni ost. iz l. 1910 v znesku . . . » 5.503-60

je znašal skupni dohodek . . . K 23,363.714-39
Vsi stroški tega za- klada so znašali v l. 1911 . . . » 23,242.040-94

Preostalo je ob koncu l. 1911 blag. ostanka . . . » 121.673-45

Od navedenih do- hodkov pa je kot pravi dohodek zaklada l. 1911 smatrati le vsoto . . . » 99.181-04

in sicer plačilo dež. zaklada v smislu zadnjega od- stavka § 4. melior. zakona v znesku . . . » 605.290-64

in čiste aktivne obresti v zne- sku . . . » 385.893-40

Od izkazanih skup- nih stroškov pa je l. 1911. pravih izdatkov . . . » 777.932-91

in sicer nepovrač- ljiva izplačila za melior. dela, ce- stne zgradbe ter zboljšanje planin in pašnikov v znesku 386.277 K 87 v, čisti uprav- ni stroški v zne- sku 35.065 K 3 v, obresti od dolga, provizije, tiskov- ni in razni stro- ški v znesku 356.590 K 1 v.

Ako primerjamo prave dohodke s praviimi stroški, se pri melior. za- kladu ob koncu l. 1911 pokaže pre- sežek . . . » 213.251-13

Ta ugodni uspeh je obrazložen v po- ročilu deželnega odbora na stra- ni 14.

Skupna aktiva melior. zaklada se ob koncu l. 1911. znašala . . . » 13,668.683-17

skupna pasiva . . . » 15,978.965-67

čisti dolg torej . . . K 2,310.282-50

Proti čistemu dolgu ob koncu l. 1910. v znesku . . . » 2,523.533-63

je čisti dolg ob koncu l. 1911. manjši za . . . K 213.251-13

to je za vsoto, ki je gori izkazana kot presežek v l. 1911.

Skupni stavbni stroški za meli- oracijska dela v le- tu 1911. znašajo . . . K 1,926.437-51

Od te vsote spada na deželo . . . » 386.277-87

na državo in inte- resente . . . » 1,540.159-64

Od najetih posojil v skupnem zne- sku 14,000.000 K se je do konca l. 1911. definitivno porabilo . . . » 32-50

kolikor znaša čisti dolg, in melior. zaklad je kon- cem l. 1911. raz- polagal še s vsoto . . . » 11,689.717-50

ter predlaga: Visoki deželni zbor skleni:

1. Bilanca melioracijskega za- klada, ki koncem l. 1911. izkazuje pasivnega stanja . . . K 15,978.965-67

aktivnega stanja . . . » 13,668.683-17

in čistega dolga . . . K 2,310.282-50

se odobri.

2. Izkaz čistih in nepovračljivih deželnih izplačil v znesku 386.277 K 87 v se vzame na znanje.

Isti poročevalec poroča o ra- čunskem sklepu melioracijskega za- klada za l. 1912.

Deželni melioracijski zaklad je imel l. 1912. skup- nih dohodkov . . . K 12,544.936-14

Prištevisi bla- gajniški ostanek iz l. 1911. v znesku . . . » 121.673-45

je znašal skupni prejem l. 1912. . . K 12,666.609-59

Vsi stroški te- ga zaklada so zna- šali v l. 1912. . . » 12,545.871-96

Prenos . K 120.737-63

Prenos . K 120.737-63

Preostalo je ob koncu l. 1912. blagajni. ostanka . . . K 120.737-63

Od skupnih dohodkov spada na prave dohodke za- klada le vsota . . . » 726.188-06

od izkazanih skup- nih stroškov pa spada na prave stroške vsota . . . » 972.044-67

Primerjaje te prave dohodke in prave stroške se kaže, da so znašali l. 1912. pravi čisti stroški melioracij-

skega zaklada . . . K 245.856-61

Stanje melio- racijskega zaklada ob koncu l. 1912. je bilo sledeče:

Aktiva . . . » 13,217.350-59

pasiva . . . » 15,773.489-70

čisti dolg ob kon- cu l. 1912. . . K 2,556.139-11

proti čistemu dolgu meliorac. za- klada ob koncu l. 1911. v znesku . . . » 2,310.282-50

je čisti dolg ob koncu l. 1912

večji za . . . K 245.856-61

to je za vsoto, ki se izkazuje kot pravi čisti strošek melioracijskega zaklada v l. 1912.

Za dela, ki so se izvrševala v l. 1912., se je izpla- čalo skupaj . . . K 1,134.833-62

Od te vsote spada na deželne prispevke vsota . . . » 309.929-94

na prispevke dru- gih faktorjev pa vsota . . . K 824.903-68

Dela, ki so se izvrševala v letu 1912. in za katera se je izdala, kakor navedeno, vsota 1,134.833 K 62 v, so razvidna iz priloge dež. odbora št. 125 na straneh 10—12.

Od najetih po- sojil v skupnem znesku . . . K 14,000.000—

se je do konca l. 1912. definitivno porabilo . . . » 2,556.139-11

in preostalo je še . . . K 11,443.860-98

ter predlaga: Visoki deželni zbor skleni:

1. Bilanca melioracijskega za- klada, ki koncem l. 1912. izka- zuje pasivnega sta- nja . . . K 15,773.489-70

aktivnega stanja . . . » 13,217.350-59

in čistega dolga . . . K 2,556.139-11

se odobri.

2. Izkaz nepovračljivih dež. iz- plačil v znesku 309.929 K 94 v se vzame na znanje.

Isti poročevalec poroča o prora- čunu deželnega melioracijskega za- klada za l. 1913. in predlaga: Visoki deželni zbor skleni:

Proračun melioracijskega za- klada za l. 1913. se vzame odobrilno na znanje.

Pravična kritika klerikalnega gospodarstva.

Posl. dr. Triller: Visoka zbor- nica! Številke gospoda poročevalca so aritmetično in knjigovodstveno brez vsakega dvoma neizpodbitne.

Navzlic temu nam pa po mojem pre- pričanju ne dajo te številke prave in resnične slike o stanju melioracij- skega zaklada. Gospod poročevalec nam je povedal, da je melioracijski zaklad koncem l. 1912. baje še raz- polagal s vsoto 11,443.860 K 89 vin.

Moja gospoda, uprava melioracij- skega zaklada je zadeva, o kateri se je v javnosti že jako mnogo govorilo in razpravljalo. Na eni strani se je tr- dilo, da je mnogo tega denarja že za- pravljenega, na drugi strani se je te- mu oporekalo. Vsled tega je gotovo umestno, da podamo davkoplačeval- cem popolno jasnost in resnico. Pro- sim torej gospoda poročevalca, da se poda z menoj v duhu v deželno blagajno, v svrhu, da se prepričava, kje je teh razpoložljivih 11 in pol milijona kron. Našla bova predvsem potrdila o denarjih, vloženih pri raz- ličnih denarnih zavodih, in sicer o skupni vsoti 5,982.482 K, ali okroglo o šestih milijonih kron. Ne spuščam se na tem mestu v vprašanje, ali je ta naložba vseskozi modra in objek- tivna. Našla bova nadalje, da dolguje državni melioracijski zaklad dežel- nemu na predujmihih okroglo en mi- lionosemstotisoč kron. Ko bova pa naposled vprašala, kje je ostalih 3 in pol milijona kron, tedaj se bo deželni blagajnik bržčas nekoliko popraskal za ušesi ter naposled privlekel na dan »bon« deželnega odbora z dne 31. decembra 1912 za 3 in pol milio- na kron, ki znaša danes že veliko več, nekako 4 in pol milijona kron.

Ta bon je sramežljivo skrit v tisknem poročilu na strani 5., točka 4. pod naslovom »Račun danih predplačil«. Čemu to? Kakšna predplačila ima dajati melioracijski sklad po zakonu deželniemu zakladu? Zakaj se ne pove popolnoma jasno, da so ti deželniemu zakladu izposojeni? Naš finančni minister je navrtal melioracijski fond do konca leta 1912 za 3 in pol milijona kron, katere vsota pa znaša danes že mnogo več, kakor sem prej omenil. S to vsoto so se pokrivali redni deželni deficiti, investiralo se je le kakih 900.000 K, kakor pri Završnici, deželni bolnišnici itd. To je treba upoštevati. Glede ostale vsote pa velja, da je to tista sloveča »kreditna operacija«, ki se od strani večine vsako leto priporoča, da se pokrije deficit v rednem deželnem gospodarstvu. — Pa se bo ugovarjalo: »To ni nič hudega! Melioracijski fond je za 3 in pol milijona kron vendar upnik napram deželniemu zakladu.« To je formalno resnično! Ampak to sta vendar le dva različna žepa iste osebe. (Klici pri naprednih poslancih: Tako je!) Upoštevati pa je tudi treba kvaliteto dolžnika. Prepričani smo, da deželni sklad teh 3 in pol milijona kron, oziroma 4 in pol milijona kron ne bo mogel nikdar povrniti iz svojih dohodkov. (Klici pri naprednih poslancih: Tako je! Res je! — Klerikalci ugovarjajo.) Morda se zanašajo na prihodne preodkaze? Ampak ti so že vnaprej namenjeni v druge namene, predvsem za regulacijo učiteljskih plač in za cestno službo. Glede regulacije učiteljskih plač je dežela celo nekako moralno vezana, da uporabi te državne odkaze. In gotovo je, da ti preodkazi niti za te svrhe ne bodo zadostili. Redni primanjkljaji pa bo ostal vsako leto še vedno nepokrit in bo še naraščal. Tistih 3 in pol milijona kron je torej po veliki večini torej faktično porabljenih in zapravljenih. To je posledica tega, da iz strankarsko-političnih razlogov več trošite, nego bi smeli. Vašim volilcem to seveda imponira, ker vidijo, da se več stori, kot prej, ne da bi se bile deželne davščine, oziroma doklade zvišale in da bi se ne bilo na zunaj zadolžiti. Ta finančna politika je morda s stališča stranke koristna, s stališča finančne politike pa je naravnost pogubna. Pokrivajo se redni deficiti z vsečimi dolgi, za ravnotežje v rednem gospodarstvu pa se, gospodje, ne brigate. To se bo še brido masčevalo! Od leta 1911. do leta 1912. so mobilni denarji melioracijskega zaklada padli od 8-6 milij. kron na 6 milijonov kron, torej za dobrih 2-6 milij. kron. Do konca tekočega leta pa bodo padli še za dva milijona kron. Če gre tako naprej — in šlo bo tako naprej! — bo koncem leta 1915. blagajna melioracijskega fonda efektivno prazna. (Klici: Čujte! Čujte!) In takrat bo dežela v neprijetnem položaju, najeti novo posojilo v znesku 7 do 8 milijonov kron, da refundira melioracijskemu zakladu svoj dolg. In s tem se bo zopet obremenil redni deželni proračun za nadaljnjih 400.000 do 500.000 kron za obrestovanje in amortiziranje tega novega dolga. (Dr. Pegan ugovarja.) Da, gosp. dr. Pegan, tako bo, če morda ne zadene mo kak velik dobiček v razr. loteriji. (Veselo.) Pa seveda, kaj 1915! Tačas bodo novi deželnozbornski mandati že pod streho za dolgih šest let. Ampak takrat se bo preizkusila davkoplačevalcem naenkrat ves račun te »sijajne« finančne politike. Ker pa so ti davkoplačevalci, čijih hrbet se bo krivil pod težo posledic vašega gospodarstva, po ogromni večini davčne sile naši volilci, smatram za svojo dolžnost, da na ves glas protestiram zoper tako finančno politiko, ki je vpregla deželo v jarem ene politične stranke. V znak protesta zoper tako gospodarstvo, homo glasovali proti predlogu finančnega odseka. (Burno in dolgotrajno pritrdjevanje in ploskanje pri naprednih poslancih. — Klerikalni poslanci se spogledujejo.)

Deželni glavar: Besedo ima dr. Krek. (Tihota v zbornici, posamni poslanci se muzajo.) — Dr. Susteršič je medtem oddal predsedstvo baronu Lichtenbergu in zapustil dvorano.

Dr. Krek je zavračal trditev, da se zapravljajo deželni denar in je dokazoval, da je Kranjska v primeri z drugimi deželami najmanj zapravljala v stroških. Med svojim govorom je med drugim rekel: »Le pome-nimo se mirno, kakor se spodobi!«

Dr. Tavčar: Tako je prav! Dr. Pegan, le učite se, da boste znali maniro!

Nato je Krek poudarjal, da so vse druge kronovine zvišale deželne doklade, dočim jih Kranjska ni, to je baje najboljši dokaz, da se je dobro gospodarilo in da je trditev o zapravljanju deželnega denarja popolnoma neutemeljena.

Nadaljuje svoja izvajanja, je rekel Krek, da ni fair, ako se očita

večini zapravljanje deželnega denarja.

Dr. Triller: Nič fair, navajal sem samo suha fakta.

Dr. Tavčar: Ali dr. Lampe govori fair?

Dr. Krek: Nisem prišel zato na svet, da bi vse poravnal in izravnal, saj še svojih stvari ne morem izravnati! (Viharna veselost v celi zbornici.)

Končno je Krek poudarjal, da blagruje tiste, ki so tako poceni in pravočasno preskrbeli deželi posojilo, (Dr. Triller: To je bil Suklje. Zato ste ga pa za zahvalo ven vrgli!) in da bo dežela Kranjska s svojimi družicami že prisilila državo, da bo storila svojo dolžnost in dala deželam potrebna denarna sredstva. Potem bo pa dolžnost bodočih deželnih očetov, da bodo spravili v sklad deželne dohodke z deželnimi stroški. Zaključno besedo je imel referent Ign. Žitnik.

Odslovi predlogi so bili sprejeti s klerikalnimi glasovi.

Klerikalni »Vajeniški dom«.

O tej točki je poročal poslanec dr. V. Gregorič in stavil ta-le predlog v imenu finančnega odseka: Deželni zbor pozdravlja ustanovitve »Vajeniškega doma« in je pripravljen primerno prispevati k tej zgradbi.

V to svrhu se dovoli »Društvu za varstvo vajencev v Ljubljani« letno podporo, s katero se amortizira dolg, ki ga mora najeti društvo preko od drugih faktorjev dovoljenih doneskov, in kateri dolg ne sme znašati nad 80.000 kron.

Poslanec Ribnikar: Nepobitno je, da je obrtni stan eden najvažnejših naših stanov. Obrtnikov pa nam še vedno primanjkuje. Treba je vzgojiti obrtnike in jih izobraziti. Ljubljana je vedela ceniti važnost obrtnega stanu, zato je žrtvovala za ljubljansko obrtno šolo en milijon 200.000 kron, za šolo, ki bo vzgojevala obrtniški naraščaj. Važni so tudi vajeniški domovi, to priznavamo v principu.

(Dr. Pegan: Ampak v naših rokah ne smejo biti!)

Toda ta Vajeniški dom, ki se namerava zgraditi bo samo tvornica za produciranje klerikalcev. (Klerikalci se prišljeno smejejo.)

Proti Vajeniškemu domu smo torej s političnega, a tudi s finančnega stališča. Navajam, da ogromne svote trošijo za razne klerikalne zavode. (Klerikalci ugovarjajo in vpijejo.)

Prosimo gosp. deželnega glavarja, da bi poskrbel, da bom tudi jaz mogel govoriti (klerikalci se smejejo, deželni glavar na lahko pozvoni in pravi sladko se smehljaje: Besedo ima poslanec Ribnikar).

V te zavode ne sprejemajo nobenega naprednjaka ali socialista. (Dr. Lampe: Otroci narodno-naprednih in socialnodemokratskih voditeljev se nahajajo notri. Napredni poslanci kličejo: Z imeni na dan! (Dr. Lampe — molči na ta poziv!)

Temu nasproti pa klerikalna večina ne daje niti enega vinarja za napredne ali socialistične dobrodelne zavode kakor je na primer »Domovina« in druga takšna društva. Končno je govornik stavil spreminjalni predlog, naj se stvar vrne finančnemu odseku.

Za Ribnikarjem je govoril tako okusno kakor vedno J. a. r. c., ki je med drugim očital naprednjakom, da so zategadelj proti Vajeniškemu domu, ker se tamkaj ne bodo vzgojevali — »razbijalci šipe«. Te insinacije označujejo Jarčev govor dovolj, zato napravimo o tem govoru kar — piko.

Nato je govoril poslanec grof Barbo, ki je kritizoval predlog finančnega odseka in izjavil, da bodo veleposestniki glasovali samo za prvi del odsekovega predloga.

Po dr. Gregoričevih zaključnih besedah je bil predlog finančnega odseka sprejet s klerikalnimi glasovi.

Bolnice v Krškem, Novem mestu in Postojni.

V zadevi asanacije financ javnih bolnišnic v Krškem, Novem mestu in Postojni je poročal dr. Gregorič in stavil v imenu finančnega odseka ta-le predlog:

1. Bolnici v Krškem se izplača 3200 kron kot naknadni letni prispevek za drugega zdravnika za leto 1905 do 1913. V bodoče se prispevek za drugega zdravnika ustavi.

2. Deželnemu odboru se naroča, da takoj vse potrebno ukrene, da se napravi red v navedenih bolnišnicah, in sicer:

a) Vršiti naj se redno zdravniška revizija, da se res le potrebni bolniki sprejemajo, in res le po potrebi zadržijo v bolnici.

b) Statistika vseh treh bolnic se mora natančno voditi in vsako leto predložiti deželnemu odboru. Doslej tega ni storila krška bolnica.

c) Deželniemu odboru se mora vsakega četrta leta predložiti po preteku pol leta glavno knjigo o sprejetih bolnikih z dokumenti, da se dožene, če so se poizvedbe glede domovinstva in premoženjskih razmer redno vršile.

d) Od strani upraviteljstva deželnih dobrodelnih zavodov se vrši isto tako revizija glede splošnega gospodarstva v teh bolnicah.

e) V ekonomičnem zmislu je priporočati, da se vsaj obvezila in terapevtski pripomočki skupno z deželno bolnico naroče, ker tako naročilo na ceno vpliva, če se dobava centralizira.

f) Odgovornemu zdravniku se strogo naroča, ker je število oskrbnih dni za enega bolnika v vseh treh bolnicah v primeri z deželno bolnico (15) neprimerno visoko 22, 30, 25 dni, da se bolniki pravočasno odpuste in se na ta način sum odvrne, kakor da bi se bolniki zadrževali.

Dr. Zajec je dodatno predlagal, naj deželni odbor preišče, kdo je zakrivil nered v imenovanjih bolnicah. Oba predloga sta bila sprejeta.

Podpore.

O podporah Slovenske krščanske socialne zveze je poročal v imenu finančnega odseka dr. Gregorič in predlagal:

Ker ta odsek slov. krščanske socialne zveze še ne deluje in se le namerava ustanoviti, se odstopi prošnja deželniemu odboru v rešitev, da sme z ozirom na socialni pomen te akcije slov. kršč. socialne zveze — če že deluje leta 1913 — dovoliti za to leto znesek 300 kron, če pa še ne deluje, pa leta 1914, ako se v tem letu ustanovi in deluje — isti znesek. Eventualni kredit za leto 1913 se dovoli iz poglavja V. D. 4. proračuna za leto 1913.

Predlog je bil sprejet.

O prošnji »Kluba slovenskih amater-fotografov« v Ljubljani za podporo je poročil dr. Gregorič in predlagal, da se ta prošnja: 1. za prispevek za posebno društveno stanovanje, nabavo in ureditev društvenega laboratorija, 2. za primerno letno podporo za vzdrževanje društvenih lokalov in v pokrite tekočih izdatkov, odstopi deželnemu odboru.

Predlog je bil sprejet.

V tajni seji so bili sprejeti ti-le predlogi finančnega odseka:

Frančiški Salkokerejevi se dovoli zvišana pokojnina v znesku 600 kron za dobo 1. januarja 1913 do 31. decembra 1916.

Nujnost zboljšanja učiteljskih plač — zopet odklonjena.

Nato pride na vrsto nujni predlog poslanca dr. Tavčarja in tov. glede zboljšanja učiteljskih plač.

Govoril je posl. dr. Tavčar.

Visoka zbornica! Če se ne motim, je predlog, ki ga stavljam v imenu napredne stranke, deseti, ki je meril na to, da bi se plače učiteljstva zboljšale in uredile. Danes obhajamo torej v tem pogledu nekaj jubilej, kar že samo na sebi govori za nujnost. Nujno pa je, visoka zbornica, vprašanje zategadelj, ker jaz, če smem se poslužiti izraza gospoda tovariša dr. Gregoriča, sem mnenja, da je vprašanje plač učiteljskega stanu eminentno socialno vprašanje. Po celi Avstriji je dandanes oživele prepričanje, da je ta stan slabo, zaničevalno slabo plačan in na Kranjskem velja to v prvi vrsti. Ne da se tajiti, da je učiteljski stan velikega pomena za naše kulturno razvite, ampak ne da se tudi tajiti, da je gospodarski položaj učiteljstva na Kranjskem deloma tak, da v pravem pomenu besede učiteljstvo strada.

S tem je najbolj utemeljena nujnost mojega predloga.

Predlog pa je razdeljen na dve strani: na eni strani meri na to, da se ustvari nekaj definitivnega, na drugi strani pa, ker se definitivum prejkone ne bi dal tako hitro doseči, obsega tudi gotova določila, po katerih naj bi se ustvaril nekaj provizorij. Ta provizorij — gospodje, s človeškega stališča je umevno, da zagovarjam tak provizorij — naj bi obstajal v tem, da naj bi se, če se od strani deželnega odbora dele učiteljskega druginjske doklade, do definitivne uredbe učiteljskih plač razdeljevale te doklade enakomerno.

Nujnost predloga utemeljujem s tem, da je sedanj položaj deželnega odbora v resnici težaven, ker diference delati pri razdeljevanju doklad, mora biti neprijetno našemu pravičnemu deželnemu odboru. (Veselo med naprednimi poslanci.) In zaradi tega je nujno potrebno, da se spravi deželni odbor v tak položaj, da bo v stanu celemu učiteljstvu enakomerno (Poslanec dr. Novak: »Brez previdnosti!« — Veselo!) nakloniti tiste doklade.

Zategadelj prosim visoko zbornico, naj izvoli pritruditi nujnosti

mojega predloga, katerega meritum je potem mogoče v odseku spremeniti, kolikor se bo dalo. (Živahno odobravanje in ploskanje med naprednimi poslanci.)

Nujnost predloga je bila proti glasovom naprednih poslancev odklonjena.

Nemško-slovenski naslov deželnega zakonika.

Dež. glavar je nato odgovoril na interpelacijo dr. Novaka in tov., ker je naslov deželnega zakonika za vojvodino Kranjsko označen na prvem mestu v nemškem in šele na drugem mestu v slovenskem jeziku. Deželni glavar je naglašal, da izdajanje deželnega zakonika ni stvar deželnega glavarja, oziroma deželnega odbora, temveč vlade. Če bi ga izdajal deželni odbor, tedaj bi stal slovenski tekst brez dvoma na prvem mestu. (Ribnikar: Vsaj ima deželni odbor vedar velik vpliv na vlado! — Veselo!) Iстина je, da ima deželni zakonik na prvem mestu nemški naslov v direktnem nasprotju s poznejšim tekstom, kjer je na prvem mestu slovensko besedilo, na drugem še le nemško. Tako se je pač že od nekaj prakticiralo. Deželni glavar opozarja deželno vlado na ta nedostatek ter jo obenem pozivlja, naj spravi naslov v sklad z ostalim besedilom zakonika. (Slovenski poslanci pritrdjujejo.)

Nato je deželni glavar ob 7. zvečer zaključil sejo.

Prihodnja seja bo v četrtek ob pol 11. dopoldne.

Ljudje za plotom.

V 224. številki »Slovenca« z dne 30. septembra t. l. berem številne napade na mojo osebo, kojim hočem privoščiti nekoliko kratkih besed odgovora, dasi tega ne zaslužijo. Storitim to izključno v namenu, da pojasnim občinstvu eno in drugo stvar, ki bi sicer ne bila povsem razumljiva.

Najpreje konstatujem: kar so proti meni izustili razni gospodje deželni poslanci v sami deželni zbornici, govorilo se je za ščitom poslaniške imunitete. Predsedništvo zbornice ima izključno pravico cenzure, tako da je onemogočeno vsako sodno postopanje. Glede žalitev izšlih iz redakcije »Slovenca« pa je znano, da jih krivi imuniteta državnega poslanca J. Gostinčarja, ki v novejšem času podpisuje kot odgovorni urednik. V kolikor mi je tu dana možnost sodne poti — si pridržujem nje uporabo.

Nihče mi ne more očitati bojazljivosti in strahopetnosti. Celo sami moji nasprotniki za plotom zagotavljajo, da jim imponuje moja »držnost«. Zato menim, da mora tudi vsakemu dostojnemu človeku biti jasno, da se bom ubranil umazanih napadov z vsemi sredstvi, kojih se more posluževati v boju — dostojen človek.

Obračun še pride. Prišel sem razpravo o »deželnih elektriških centralah«, in izpeljal jo bom do konca. Ni moja krivda, da je stvarna in strokovna kritika drzne te špekulacije — tako uničujoča. S svojo oceno zadel sem deželne mlinarje tako v živo, da bi jim pač moral dovoliti nekoliko iskrenega odduška. Tudi sem računl s precejšno brutalnostjo iz deželnih mlinov. V tem pogledu se pa more pričakovati ni le izpolnilo v polnem obsegu, marveč priznati moram celo, da je vsaj to pot dokazana naravnost sijajna rentabiliteta. Brez šale, menim da je bila mera nedostojnosti polna do vrha.

Svojo razpravo podpisaval sem s polnim imenom, vsako poglavje posebej. Razume se samo po sebi, da vzdržujem vsako besedo od prve do zadnje, ter da sem pripravljen dopriniti za njih istinitost vse potrebne dokaze. Ravno zavest o resničnosti mojih očitaj napotila je moje nasprotnike do zlorabe poslanskih predpravil. Ljudem, stoječim za plotom je lahko metati blato, drugače si itak to pot pomagati ne morejo. A razdalja od plota do mene je tolika, da me jedva dosega neprijetni vonj, puhteč izza njega.

O tehniškem podjetniku dr. Lampetu povedal sem svoje mnenje: Da je prevzel nalogo, kateri ni kos. Pričnava mu mnogostransko nadarjenost sem konstatiral, da o tehniških in komercialnih težkočah svojih projektov nima pojma. To sem tudi že dokazal kar bi po mnenju občinstva še trebalo, to kasneje dodam. Danes le rečem, da moram svoje mnenje o dr. Lampetu v toliko popraviti, ker v svoje začudenje opazim, da je tudi v polemiki skrajno neroden. V stvari sami mi oporekati ne more, niti sam, niti po svojih izvedenih. Zato pa mi očita laži in obrekovanja, ter mi daje obilo primkov, lastnih njegovemu reper-toarju.

Naj legenda ne preide v zgodovino. Dr. Lampe pravi glasom »Slovenca«: »In ko je ta človek ta paniflet že spisal, je imel predrznost, da je stopil pred svojega kolega g. Serneca in zahteval od njega za svoje nadaljne napade vpogled v deželne projekte. (Čujte!) Dobil je vpogled — skozi vrata! (Veliko odobravanje in veselost. — Klic: To je Sernec dobro napravil!)

Temu nasproti dajem vsem dostojnim ljudem na znanje, da je ta storija v bistvu zlagana. Dne 28. t. m. prišel sem v elektrotehniški oddelek in sem naprosil navzočega uradnika, naj mi izroči eksemplar »dobavnih pogojev za elektriški tok kranjskih dež. elektraren«. Navzoči uradnik — ing. D. Sernec — odgovoril mi je dobesedno takole: »Ne vem, če smem teh tarifov kar tako razdajati, gospodom poslancem so seveda na razpolago.« Ker ni moja naloga podučevati deželnih uradnikov, da onih 200 kg »dobavnih pogojev«, ki leže menda za razpošiljatev pripravljeni, prav lahko »razdajajo«, zadovoljil sem se z onim naivno nerodnim odgovorom in sem odšel. Kar se pa tiče vpogleda v tehniško in gospodarsko stran dr. Lampetovih projektov — pač menim, da ga nudi moja razprava, dovolj, po informacije gotovo ne bom hodil k izvedencu, ki je stoprav danes poudarjal možnost 300% izgube završniške vodne sile! O takih kolobocijah drugje več. Danes hočem dovršiti umazano delo, da odgovorim ljudem za plotom.

Omenil sem izrecno gorenjo, sicer brezpomembno pravljico, ker ni nemogoče, da izvirna ista iz druge strani in da je bil v tem slučaju dr. Evgenij Lampe napačno informiran. Tekom svojega nespretnega zagovora nasproti mojim izvajanjem zapleta se pa opetovano v trditve, ki mi dajejo povod, da izrecno konstatujem: gospod dr. E. Lampe govoril je v svojih napadih name opetovano vedoma neresnico. Primerno ime za tako postopanje si gospod lahko poišče v zapletnem besednjaku svojem ali pa v »Slovencu« z dne 30. t. m. Sicer pa si itak lahko vsakdo misli, da se njegovih denunciacij in groženj prav nič ne bojim.

Za plotom se je znašel i »Belokranjec« Evgenij J. a. r. c., govoreč o lažistokrovnjakih, o lažeh in obrekovanjih. Opazarjam gospoda, da sodi obrekovanje med zločine, kojim pri-soja kazenski zakonik težko kazni. Pozivljam tedaj c. kr. profesorja E. Jarca kar najnujnejše, naj mi dokaže pred sodnijo le eno laž, le eno obrekovanje! Jaz se z njim ne bom spuščal v polemiko. Vobče pa sodim, da je slično denunciranje izza plota mogoče le pri človeku brez značaja in brez časti.

Za plotom ne sme manjkati niti gospod Karl Dermastie, profesor na dež. trgovski šoli ter nadebudni poslanec mojih belih rojakov. Nikdar mi nisem rekel žal besede. Pozna me še iz dijaških časov ter me na cesti spoštljivo pozdravlja. A danes ga je zapeljal skušnjavec, da je izza plota vpil: »Šuft, šuft!« Odmev v širni dvorani mu odgovarja: »Šuft, šuft!« Meni samemu ni treba izgubljati mnogo besed. Žal mi je le mojih rojakov Belokranjcev, ko morajo dopuščati, da blati njih njih zastopnik ime, znano in častito po vsej belokranjski deželi. Daleč smo prišli! V deželi Sukljetov in Težakov in Nemaničevih gospodujejo danes privandran element razcepanih duš. In lepa Bara še ubira strune v stare pesmi! Kje ste, belokranjski deklič, belokranjske žene? Kako dolgo naj spava belokranjska duša? —

Zavit v podivjano brado ter skrit pod težkimi krajevci umazane-ga klobuka prišel je neki Dermastie lanske pomlad doli v Metliko. Prišel je med tuje ljudi in niso ga poznali. Brnili so se ga z rokami in nogami. A zdaj ga imajo! Žal mi je mojih rojakov Belokranjcev!

Slednjič je moralo priti še samo uredništvo »Slovenca« s svojim maslom. Gospod dr. jur. et fil. Gostinčar izpoveduje moje grehe od rojstva sem. Predbaciva mi vse mogoče in nemogoče. S ponosom pa lahko konstatujem, da mi niti strupeni sovražniki moji ne morejo očitati naj-hujšega: da bi bil kdaj pripadal stranki, delujoči z vsemi sredstvi nasilja in lokavosti, da bi bil kdaj pristajeval »slovenski ljudski stranki!« Danes se še najdejo v nje vrstah pošteni možje, dasi jih utegne biti vže bore malo. A trdno upam, da pade iz tega drevesa kmalu zadnji utrjeni list, da bo skoraj prišla neusmiljena zima na neplodno to — figovo drevo.

Nerad, a primoran po sramotnem izzivanju stopil sem bliže plotu, da javno opravičim potrebno. Naj mi slavno občinstvo blagohotno odpusti ta snažnostni pregrešek, izvirajoč iz vprav telesnih zahtev.

V Ljubljani, 30. septembra 1913.

Ing. M. pl. Suklje.

Razpust italijanskega parlamenta.

Uradni list Italijanske vlade priobčujo kraljevo naredbo glede razpusta italijanske poslanske zbornice. Nove volitve se vrše 26. oktobra, eventualne ožje volitve pa 2. novembra t. l. Novi parlament se skliče za 27. november. Temu dekretu je priložena tudi motivacija za razpust zbornice, ki naglašajo pred vsem, da je treba vsled novega volilnega zakona novih volitev, da bo zbornica reprezentativna vseh državljanov, katerim da novi zakon pravico udeležiti se političnega življenja države. Glasom volilnega zakona je število volilnih upravičencev 8.672.249 proti dosedanemu stanju torej za 5.353.249 volilcev več. Novi volilni zakon bo dal poslancem primerno materialno odškodnino. Motivacijsko poročilo našteva nato najvažnejše zakonske reforme, med njimi novi kazensko-pravni red in reorganizacijo sodnih oblasti, ter se bavi zlasti z onimi tremi reformami, ki imajo socialnopolitičen značaj, pred vsem z zakonom o ljudskošolskem poduku, z zakonom državnega monopola za življenjsko zavarovanje in z volilnim zakonom.

Poročilo naglašava navdušenje italijanskega prebivalstva, ki je zavladalo, ko je vlada naznanila svoje libijske namene, ter nadaljuje: Ljudstvo in parlament sta spoznala, da je najvišji cilj politike v tem, da dobi Italija ono mesto, katero neobhodno potrebuje v Sredozemskem morju in katero mu tudi pristojta. Potreba razširjenja za državo, kakršna je naša, katere prebivalstvo se čudovito množi, in slavne tradicije zgodovine, so napravile, da je postala ta zadeva nujna, če nismo hoteli škodovati svojemu stališču v svetu. Končno pravi poročilo, da je napadno trditi, da je libijska vojna povzročila stagnacijo v gospodarstvu, nasprotno, izdatki za javna podjetja in javno službo so se prav močno dvignili.

Dogodki na Balkanu.

Tretja balkanska vojna.

Vodja albanskega komiteja v Londonu se je izrazil v »Evening Standardu«, da so albanski voditelji že na konferenci v Trstu sklenili tretjo albansko vojno.

Albanci imajo ob srbski meji baje že 50.000 mož, katerim lahko sledi še nadaljnjih 50.000 mož. Skoraj vsi Albanci, ki so služili v turški vojski, lahko dospo s celo svojo vojno opremo v Albanijo.

Za albanskega vrhovnega poveljnika je bil imenovan Sejed Postina, gubernator v Dibri, ter je dobil na stran dvanaestčlansko komisijo, v kateri je šest Albancev in šest Bolgarov.

Zelo naivno se sliši brzojavka iz Valone, da so albanski veljaki iz raznih krajev dežele izdali oklic na civilizirane države, v katerem apelirajo v imenu človečnosti, da naj veslele posredujejo in ne pripuste, da bi se prebivalstvo Albanije, ki je moglo ohraniti stoletja svojo narodnost, na tako krut način iztrebilo od Srbov in Grkov. Če je mogoče goveriti o iztrebljenju, je pač jasno, da nihče drug, kakor ravno Albanci, ne stremi za tem, da bi iztrebil Srbe. Če bodo dobili torej Albanci svoje plačilo, ki so je iskali, je skrajna predrznost, da vpijejo zaradi nasilja, ki so je sami izživali.

Esad paša dela, kakor poročajo preko Londona iz Aten, na načrtu, da bi napadel Srbe in Grke in jim iztrgal pokrajine, ki jih smatra mladoturška stranka kot spadajoče k Albaniji. Esad paši seveda sekundirajo in ploskajo na Dunaju, kakor razvidimo iz poročila zloglasne »Südslavische Korrespondenz«, ki si da iz Carigrada brzojavljati sledeče:

Turško-albanski komite agitira v javnosti ter pravi, da je dolžnost Turčije, podpirati Albance, katerih večina se čuti še vedno združena s Turčijo, proti Srbiji in Grški. V krogih mladoturškega komiteja, v katerem se podizga sovraštvo zlasti proti Grški, se je izdala parola, da naj Turčija porabi ugodno priliko albanske vstaje, ki Srbijo vojaško popolnoma veže, da iztrga sama Grški, kolikor more, in s tem pomaga tudi Albancem do pokrajin v južni Albaniji.

Nemški listi, ki so tako dobri z albanskimi roparji, vedo tudi za najtanjše namene Albancev. Tako je v imenu Esad paše odgovoril Saik beg Konica na tozadevno vprašanje sledeče:

Albanci so edini v tem, da se morajo v Albaniji uvesti radikalne reforme. Izmail Kemal ima za sebe samo Valono. Večina mest in okrajev stavi sledečih pet izjav.

1. Sedež vlade se mora preloziti iz Valone v Drač,
2. ustanovi naj se odgovoren kabinet,
3. pri velesilah naj se store nujni koraki, da se takoj imenuje albanski knez,
4. vlada v Valoni naj predloži narodu detaljiran račun o prejemkih in izdatkih, odkar je nastopila svoje mesto,
5. predno ne pride knez, naj ne dobi noben tujec prav nobene koncesije.

Saik beg zavije nato oči in pravi, da vlada v vseh pokrajinah Albanije je popoln red in mir in Esad paša dostavlja še k tem izvajanjem, da nima nikakršnih političnih načrtov, marveč da se je kot oznamski general od predaje Skadra vedno boril za avtonomijo Albanije pod sultanovo suvereniteto.

O bojih na albanski meji

so prišla od včeraj še sledeča poročila iz Belgrada:

»Stampa« pravi, da je bilo pri Ohridi ujetih 700 Albancev. Vsi ti Albanci pridejo pred vojno sodišče. Srbske izgube znašajo do sedaj 1200 mrtvih in 800 ranjenih.

Dasiravno si poročila o vojni proti Albancem nasprotujejo, je vendar gotovo, da srbske čete do sedaj še niso nastopile nikjer odločilno. Zato se je posrečilo Albancem vzeti Ljumo, od koder korakajo proti Prizrenu. Pri Galičniku so bili Albanci sicer premagani, vendar jih ni bilo mogoče zajeti. Albanci korakajo v treh kolonah. Večina Albancev, ki stoji za Dibro, namerava prodirati proti Gostivarju, druga kolona namerava prodirati proti Bitolju, tretja pa hoče zasedi Prizren in je koncentrirana v severni Albaniji.

O položaju v Bitolju prihajajo preko Soluna slabe vesti. Glasom teh vesti je baje položaj tam zelo kritičen. Prebivalstvo beži v paničnem strahu iz mesta v Staro Srbijo ali pa v Solun. V bližini Bitolja se je baje že tudi vršila bitka med bitoljsko garnizijo in albanskimi četaši.

Albanske vesti, zelo nezanesljive in pretirane ter neverjetne pa poročajo baje iz Valone sledeče: Iz Dibre je dospelo v Tirano 300 vjetih srbskih vojakov. Bitka v okolici Dibre je bila izredno junaška. Albanske žene so se udeleževale, oborožene s sekirami, pouličnih bojev. Srbi so izgubili pri Dibri 1200 mož. Da je ta vest neresnična, se vidi na prvi pogled.

Ravno tako malo verjetna je druga vest iz Drača, da so Albanci zmagovito prodrli iz Dibre čez Strugo do Gostivarja, pri čemer so vjeli baje 300 Srbov in zaplenili 20 topov. Ista vest iz Drača pravi tudi, da napredujejo Albanci proti Kičevu in Ohridi. Baje se je Albancem, katerih je 20.000, priklopilo še 40.000 makedonskih Bolgarov.

Srbske priprave.

Neki srbski diplomat izjavlja v rimski »Vita«, da bo že t. dni 20.000 srbskih vojakov na meji, da požene Albance nazaj. Na noben način pa Srbi ne bodo zasedli pokrajin onkraj te meje. Srbska vlada ni mislila nikdar na to, marveč je takoj lojalno priznala, da tozadevne skrbi v Rimu in na Dunaju niso na mestu. Kakor poročajo iz Bitolja, se nadaljuje prevažanje srbskih pomožnih čet za Bitolj preko Soluna.

Štajersko.

Iz Hrastnika. Vzlic vsem zaprekam, ki se nam stavijo od najrazličnejših strani, vendar upamo, da bo letošnji sokolski dan presegal vse dosedanje. Veliko zanimanje zanj — pred vsem za brate Srbe, ki nas obiščejo — po Hrastniku, kakor tudi po okolici, nam je v zagotovilo, da tudi v slučaju slabega vremena ne bomo živovarili, temveč da smemo pričakovati najboljše obiska od blizu in daleč.

Ljubzen hrastniški »Nemcev« za Čuke. Po Hrastniku kroži vest, da bodo šli v nedeljo k sprejemu Čukov korporativno tovarniški delavci in nemško gasilno društvo. — Slovenci! Zavedajte se svoje narodne dolžnosti in obiščite nas v nedeljo, da se bo ostro pokazalo, čigav je Hrastnik — slovenski, napreden.

Železniška zveza iz Kranjske je precej slaba. Treba je z brzovlakom do Zidanega mosta in potem ob 1. nazaj v Hrastnik. Zato je pa zveza zvečer tem boljša, ker gredo vlaki ob osmih, enajstih in dveh ponoči. Nadejamo se zato velike udeležbe iz Kranjske. Sokoli v nedeljo v Hrastnik! Danes so se poslala na razna društva vabila. Posameznikov nismo vabili, zato so nam pa vsi tembolj dobrodošli. Izostalo je na vabilih, da

se vrši veselica v gostilni Alojzija Logarja.

Za sokolski dan v Hrastniku se nam je posrečilo pridobiti dobroznani pevski zbor iz Dola, pod vodstvom g. učitelja Čanderja. Sodeluje tudi menda najboljša slovenska godba. Je to trboveljska socijalistična.

Moška podružnica »Branibora« v Celju opozarja narodno občinstvo na sledeče: Za velik, jako premožen okraj se išče slovenski zdravnik, ki bi izborno izhajal. — V Mariboru ob Dravi sta nasproti južnemu kolodvoru na zelo ugodnem mestu naprodaj dve hiši, pripravi za trgovce ali obrtnike. Plačilni pogoji jako ugodni. — Išče mo slovenske trgovce in obrtnike vseh strok za različna spodnještajerska mesta. Ugodna prilika za nakup posestev, prevzete trgovin in obtri. O vsem tem se dobe pri nas brezplačne informacije.

Iz Maribora. (Junaški boj dr. Verstovška proti »liberalnim študentom«.) V nedeljo so šli nekateri člani klerikalnega telovadnega društva Orel iz svojega lokala v nemškokerikalnem pomočniškemu društvu (nad gostilno »pri mestu Gradec« blizu rotovža) v kroju v frančiškansko cerkev k neki cerkveni prireditvi za one člane tega društva, ki odhajajo k vojakom.

Rdeče srajce seveda dražijo mariborsko nemškutarijo in došlo je na potu v cerkev kakor tudi kasneje ob povratku Orlov v njihov društveni lokal do demonstracij nemškotacionalnega pouličnega moba proti klerikalnim telovadcem. Demonstranti so se omejili samo na tuljenje in živžiganje, do dejanskih napadov ni došlo. Razumemo, da klerikalno časopisje ostro protestira proti takemu nastopanju nemškotacionalnega poulične sodrge — in temu protestu se brez vsakega pridržaja pridružujemo. Toda bolj neumestno je narodnemu človeku, ki čuti pošteno slovenski, da se je klerikalno časopisje spravilo ob tej priliki tudi nad »liberalce« in sicer nad »liberalne študente«. »Straža« jih brez vsakega poudarka drzno obrekuje, da so pomagali nemškim nacionalcem demonstrirati proti Orlom. Seveda, častito čukovstvo na deželi se mora ob enem navduševati proti nemškutarjem in »liberalcem«, če ne pusti tem v prvi vrsti. In če pravega poudarka za šuntanje ni, se ga mora pokusiti! Politične razmere so pri nas v resnici zelo napete in ravno klerikalci skrbje za to, da se ne ublažijo; ali tako daleč se ne bo spozabil noben naprednjak, zlasti pa ne naroden naš inteligentni naraščaj, da bi se z našimi narodnimi nasprotniki boril proti Slovincem drugega političnega naziranja. Klerikalci si domišljujejo, da bi to bilo mogoče in so tudi že v praksi roko v roki z Nemci nastopili proti nam; wie der Schuft selber ist, denkt er immer von andern, zato tudi v »Straži« tako pisarijo. To se pravi, piše tam tako, kakor kaže slog, naš novi deželni odbornik dr. Verstovšek, ki ima o političnem udejstvovanju dijaštva svoje posebne pojme in bi ga rad spravil na vse načine v klerikalni tabor. Čujte, ljubi klerikalci, če bodeste vi izrabljali svoje itak redke boje z nemškimi nacionalci v take svrhe, ne bodeste našli veliko simpatij pri našem občinstvu, ki je veliko bolj pošteno kot gotovi mariborski klerikalni kolovodje.

Slovensko gledališče v Mariboru. V nedeljo, 5. vinotoka za otvoritev letošnje sezone češka drama v 4 dejanjih »Zetev«. Začetek predstave točno ob pol 8. zvečer. Nadejamo se obilnega obiska, kajti le na tak način omogočimo stalen obstoj in procvit slov. gledališča. Dramatično društvo se je in se bo trudilo, da bodo letošnje igre povsem zadostile željam obširnega občinstva. Že prva igra nam je za to porok. Zatorej na svidenje pri »Zetev«.

Iz Vuzenice. Tako čudnih patronov kakor so nekateri izmed naših nemških tržanov, ni zlepa dobiti na celem svetu. Svoje nosove vtikajo tja, kjer jih prav nič ne skrbi. V svoji omejenosti si pa mislijo, da so sila kunštni, seveda. Tako so pred kratkim ovadili železniški upravi tukajšnjega v vseh krogih obče priljubljenega prožnega mojstra g. Koželja. Pomislite, kakšne grehe so mu očitali: on hodi samo v slovenske gostilne, protežira slovenske delavce, brani čuvajem dati otroke v šulferajnsko šolo in je skoro že med državi najnevarnejšimi elementi, ker baje prepeva narodno pesem »Stoji, stoji Ljubljana«. Za počt, kaj ne! Na eni ovadbi se je podpisal tudi gostilničar Stalzer. Nam g. prožnega mojstra ni potreba braniti. Če se mu bode zdelo potrebno, si bode sam poiskal zadoščanja. Sram pa je nas, da imamo v našem trgu tako brihtne glave, ki sebe in naš trg blamirajo pri oblastnih. Zakaj, kaj dobrega si ne more o nas misliti nobena oblast, če dobi v roke tako neumne

ovadbe. Zelo umestno bi bilo, če bi se vse te nemške »brihtne« glave združile ter bi šle sedaj v Gradec na Herbstmesse. Celo partijo bi lahko vodil poglavar Stalzer. Tam imajo sedaj razne čudežne stvari, kakor pravijo. Največ gledalcev bi pa gotovo imela ta partija, ko bi ljudstvo zvedelo, da so »brihtni« purgari iz Vuzenice, ki so odkrili, da je državi in železnici nevarna pesem »Stoji, stoji Ljubljana«.

Koroško.

Železniška nesreča. Pri Greifenbergu je trčil tovarni vlak južne železnice, ko je vozil iz kolodvora proti Beljaku, v tri tovarne vozove, ki so ušli med premikanjem voz na kolodvoru. Vlak je vrgel vse tri vozove s tira. Po večurnem delu se je posrečilo vozove spraviti s tira in tir popraviti. Izmed železničarjev se ni nihče ponesrečil, pač pa je povzročila nesreča veliko materialno škodo.

Primorsko.

Novi deželni glavar goriški. V soboto zvečer je prišlo v Gorico brzojavno poročilo z Dunaja, da je imenovan za deželnega glavarja Goriško-Gradišanske dr. Alojzij Faidutti, za podglavarja pa dr. Alojzij Franko. K temu imenovanju piše goriška »Soča« med drugim sledeče: Dr. Al. Faidutti je proš v Gorici, deželni in državni poslanec in vodja italijanske ljudske stranke. Rojen je bil leta 1861. pod slovensko streho v vasi Scruto, blizu Cedad. Študiral je v Vidmu in v Gorici. Proš je postal leta 1902., taktar je bil tudi izvoljen v deželni zbor. Govori slovensko, njegovo ime se je večkrat čulo, ko je bila izpraznjena kaka škofova stolica. — Dr. Al. Franko je odvetnik v Gorici. Rojen je bil leta 1863. v Tolminu, študiral je v Gorici in na Dunaju, kjer je promoviral leta 1890. Bil je v sodni praksi v Ljubljani in v odvetniški praksi pri dr. Krisperju. Leta 1897. se je naselil v Gorici kot odvetnik. Dr. Franko je predsednik Kmečke banke, prvi podpredsednik Kmetijskega društva in predsednik društva slovenskih veleposestnikov. Bil je nekaj let starosta solkanskega Sokola, katerega je zastopal na vsesokolski slavnosti v Zagrebu l. 1906. in na 5. vsesokolskem zletu v Pragi leta 1907. — Končno pristavlja »Soča«: »Pozdravljamo glavarja in podglavarja v nadi, da si je novo predsedstvo deželnega zbora v polni meri svesto svoje naloge in dolžnosti ter se bo točno po teh ravnilo.«

Zagoreten umor? Preiskava je dognala, da oni finančni paznik, katerega so našli pred kratkim mrtvega, ne daleč od Narodnega doma v Trstu, ni bil zadavljen, marveč je izvršil samomor. Državno pravdnštvo je preiskavo ustavilo.

Ponesrečeni Nemci. Oni trije mornarji nemške motorne jadrnice »Deutschland«, ki bi bili pred par dnevi kmalo utonili, so se včeraj zopet ponesrečili. Prekucnili so se na višini svetilnika v morje. Čuvaj je nesrečo opazil in jo naznanil, nakar so odpluli trije člani, ki so ponesrečence rešili.

Potres. Na pomorskem observatoriju so zaznamovali včeraj seismični instrumenti močan potres, čigar ognjišče cenijo na 1700 km daleč.

Drž. uradniki v Puju. V nedeljo se je vršilo v Pulju zborovanje državnih uradnikov in nastavljenecv. Zborovanje je bilo nepričakovano dobro obiskano. Kot glavni govornik je nastopil poštni uradnik Škoda. V ostrih besedah je obsopal postopanje parlamenta in vlade, ki že skoro pet let zavlačujeta upravičene zahteve več kot pol milijona državnih uradnikov in nastavljenecv. Napovedal je koalicio vseh organizacij, katere koalicio bo zahtevala z vso odločnostjo, da se uveljavi službena pragmatika in z njo zvezano zboljšanje položaja državnih uradnikov in nastavljenecv. Končno so sprejeli zborovalci tozadevno resolucijo. Škoda je protestiral nato še proti zvišanju občinskih in deželnih doliad, ki tudi obremenjujejo uradnika in druge nastavljenice in je zahteval, da bi dobili tudi puljski uradniki pristanski doklado, kakor jo imajo uradniki v Trstu.

Papeška kurija proti slovanskemu bogoslužju. Včeraj se je vršilo v Splitu veliko protestno zborovanje hrvatskih in srbskih katoliških duhovnikov proti odluku papeške kurije, ki meče iz naših cerkva po Dalmaciji slovansko bogoslužje. Papež je motiviral to svojo prepoved, katero je poslal splitskemu škofu, z enotnostjo katoliške liturgije, ki zahteva tudi onoten cerkven jezik. Proti temu odluku slovanska duhovščina odločno protestira, ker krši ta odlok stare tradicije. Zborovalci, katerih je bilo nepričakovano veliko, so sklenili, da pošljejo papežu memoran-

dum, v katerem se zahteva brezpopojna zopetna uvedba slovanskega bogoslužja po dalmatinskih cerkvah. Razprave so bile zelo živahne. Več govornikov je zahtevalo, da se v slučaju, če papež ti zahtevi ne ugodí, započne splošna akcija za izstop iz rimsko-katoliške cerkve.

Dnevne vesti.

+ Napredno časopisje dela klerikalcem silne skrbi in vse bi storili, če bi je mogli zadušiti. Častivredni vrhovni zaščitnik vodiške Johance prepoveduje napredno časopisje, duhovniki je preganjajo na lecah in v spovednicah, bojko naprednega časopisja se izvaja z vso brutalnostjo, a vendar tak strah. Nobene stvari se klerikalci tako ne boje, kakor naprednega časopisja. Ni čuda. Grehi klerikalne stranke kriče do neba — a napredno časopisje jih razkriva; početje klerikalcev v deželnem odboru in v deželnem zboru presega vse meje, bije v obraz pravici in pravičnosti — napredno časopisje pa se bori zoper to početje z ravno tisto odločnostjo, kakor zoper brezvestno gospodarstvo klerikalcev z deželnim denarjem, zoper klerikalno nasilnost in zoper klerikalno korupcijo. Z močjo resnice se bori napredno časopisje zoper klerikalno laž in goljufijo, a to zaleže toliko, da se klerikalci tresejo od strahu. Seveda, to bi klerikalcem ugajalo, da bi jih nihče ne motil pri njihovem početju. To bi potem šele živeli in se mastili! Samo napredno časopisje jim je na potu in zdaj so poskušali še v deželnem zboru zadušiti glas naprednega časopisja. Jarc je zabavljaj in se predznil dolžiti naš list, da ne piše resnice. Kar piše naš list, za to vedno tudi stoji, kar je v našem listu, to smo vedno pripravljani dokazati. Naš list se ne skriva za nobenim poslancem in njegovo imuniteto, pošteno in odkrito se vojskujemo za pravico in zoper klerikalne lopovščine — kdor se čuti prizadetega, naj nas toži, če ima pogum, če pa tega poguma nima, naj se skrije pod klop!

+ Izvajanja poslanca Ribnikarja o Zavrnici v včerajšnji seji deželnega zbora so vzbudila po svoji pozornosti in temeljitosti splošno pozornost. V našem sejnem poročilu seveda Ribnikarjev govor ni bil točen, kar se pač samo ob sebi razume, zato ga bomo pri prvi priliki priobčili po stenografskem zapisniku.

+ Eden najzapronejših stvorov v klerikalni stranki je Jarc; zoprn je po svoji zunanosti, še bolj pa po svojih manirah. Klerikali nastopi, se obnaša kakor poulični fantalin, ki ima vedno pri rokah krepelice in blato, ki ga meče v vsakogar, ki mu ni po volji. Njegov vredni bratec je mali Lampe. Jarca in malega Lampka se poslužujejo klerikalci vselej, kadar hočejo izvesti kakšen poseben trik. Tudi v deželnem zboru sta to pot imela ta dioskura svojo posebno nalogo — izzvati napredne poslance, povzročiti nemire v zbornici in s tem onemogočiti stvarno razpravljanje o Zavrnici. V tej nalogi je v prvi seji nastopil Lampe, v včerajšnji seji pa Jarc. Toda svojega namena ni dosegel niti eden, niti drugi, ker so napredni poslanci spregledali igro in spoznali namen klerikalnih junakov. Zato so na klerikalne provokacije ostali mirni in so nanje reagirali samo v toliko, kolikor je bilo nujno potrebno. Sicer pa, čemu bi se tudi razburjali, saj jih subjekt, ki se valja po hotelih, sploh ne more žaliti in naj še tako sika s svojim strupenim jezikom.

+ Klerikalno junaštvo. Inženir pl. Šuklje je v našem listu priobčil serijo člankov, v katerih je stvarno in v docela dostojnem tonu kritiziral deželne hidroelektrične naprave ob Zavrnici. Kritika je potrebna in dobra stvar, ki jo povsodi v kulturnem svetu rešpektirajo, samo naši klerikalci se je boje kakor hudič križa. Zato gorje tistemu, ki si upa izreči o delovanju in nehanju klerikalnih mogotcev kakšno odkrito, četudi povsem pošteno sodbo. Takoj lopnejo s krampom in loparjem po njem, toda ne v odkritem boju, kakor se spodobi dostojnim ljudem, marveč iz zasebe, zahrbtno. Tudi proti inženirju Šukljetu, ki je napravil ta greh, da se je osmelil izreči svojo sodbo tudi o Lampetovih — »mlinih«, so nastopili tako; spravili so se nanj »junaško« v deželnem zboru in so na njegovo kritiko odgovarjali mesto s stvarnimi argumenti, z žalitvami in psovskami »šuft«, in kakor se že glase druge ljubeznjivosti iz dehtečega klerikalnega psovalnega leksikona. Na takšno klerikalno argumentiranje bi bil seve najboljši odgovor — pasji bič, toda pošten in dostojen človek bi se omadeževal, ako bi prišel s subjekt, ki argumentirajo s »šufti«, v stik, če tudi samo s — pasjim bičem!

+ Stanovanje deželnega glavarja. V zadnji seji finančnega odseka se je vsled interpelacije naprednih

poslanec na podlagi avtentičnega pojasnila deželnega knjigovodstva dognalo, da so znašali stroški za adaptacije v deželnem dvorcu leta 1912, včevši novo opravo, okroglo 42.000 kron. **Proračun teh stroškov se je torej prekoračil za več kot 36.000 kron.** Od teh skupnih stroškov spada na glavarjevo stanovanje (inkluzivno oprave) po pojasnilu knjigovodstva 24.900 kron. Pri tem pa je treba upoštevati, da je bila večina izvršenih adaptacij izven glavarjevega stanovanja popolnoma nepotrebna (tako preslikavanje vestibula, koridorjev itd.) in da so se ta dela izvršila le vsled tega, da se je olepšal tudi dohod h glavarjevemu stanovanju.

Šusteršičeva demonstracija. V večerajšnji seji deželnega zbora se je dogodil zanimiv slučaj, ki menda ni zgolj slučaj. Čim je namreč jel govoriti dr. Krek, je deželni glavar dr. Šusteršič oddal predsedstvo baronu Lichtenbergu ter zapustil dvorano. V trenutku, ko je dr. Krek končal svoja izvajanja, je dr. Šusteršič zopet vstopil v zbornico in prevzel predsedstvo. Ali je bila to slučajna ali morda celo nameravana demonstracija proti dr. Kreku?

Protiklerikalno gibanje v novomeški okolici. V nedeljo popoldne se je vršil v Müllerjevi gostilni v Novem mestu javen shod, na katerem je bilo sklenjeno ustanoviti politično društvo za novomeško okolico. Shoda se je udeležilo nad 60 oseb, največ zavednih posestnikov iz občine Prečina, katere sta pripeljala na shod gosp. Žagar (Kamence) in Faleskini (Straža). Shodu je predsedoval gosp. Žagar. Mislilo se je, da pošlje poslanec Jarc na ta shod nekaj svojih mamelukov, ki bodo razsajali in skušali napraviti zgago. Prišlo je tudi res nekaj klerikalcev, ki pa so se vedli popolnoma dostojno, tako, da se je shod nemoteno vršil. Shod je z odobravanjem sprejel poročilo časnika Pirc in je sklenil ustanoviti »Neodvisno politično društvo za novomeški okraj«. Pripravljali odbor ima nalogo izdelati natančen program za društveno delovanje in čim bodo pravila odobrena, sklicati ustanovni občni zbor.

Spomini na »Johanca«. Očividci iz Vodic nam pripoveduje, da so nevedne kmetke žene, prišle iz daljnih krajev, one rjuhe, ki so bile polite z Johaničino telecjo krvi, oprale in tisto svinjsko brozgo nabirale v steklenice in jo nesle vse srečne kot zdravilo domov. O ubogi bolnici! Skrajni čas je res bil, da se je prišlo v okom grozni slepariji, katero so vzprijeli nekateri čedni katoliški duhovniki, da napolnijo z denarjem revnega ljudstva svoje nikdar polne žepce. Da je »sveta Johanca« sama na sebi malovredna ženska, tega ne tajimo, a še več je kriv vodiški župnik, ki je — namesto da bi vsi zadevo orožništva naznanil in ljudi podučil — sleparico k sebi vzel in skrbno čuval, da se ji ni prišlo na sled. Ampak župnik in Johanca sta jo dobro pogruntala. Kadar je prišel kdo čudeže gledat, takoj se je Johanca zamaknila in videla vse prišlece umrle s rodniške v vicah. In te duše so potem Johanci razodele, da je za njih rešenje treba plačati 50 ali tudi sto marš. Razume se, da so bili na take laži lahkoverni ljudje pripravljeni prodati magari obleko raz sebe, da le pomagajo dušam svojih rajnih v nebesa. Ako pomislimo, da sta župnik in Johanca vprižarjala ta spektakel že skoro celo leto, smelo trdimo, da je neumno ljudstvo pustilo župniku svojega pristradanega denarja na tisoče. To je škandal, ki smrdi do neba, ob enem pa tudi jasno kaže, kakšno vero ima župnik v Kristusa, da pripusti iz njegovih ran se tako kruto norčevati. Najlepše pri vsem tem pa je, da je v to čedno afero zapleten tudi naš »presvitli« Bonaventura. Neki kaplan, ki služi v bližini Vodic, je izjavil, da bi bil vodiški župnik, iz strahu pred razkritjem, »kšeft« že ustavil, a se je temu protivil škof. To kaj radi verjamemo in je le vprašanje, ali je škof iz omejenosti ščitil to sleparijo ali pa sta si župnik in škof dohodke lepo delila. I nu, denar je denar, ako tudi se iztrži iz — telečje krvi!

Iz policijske službe. Policijski koncipist Rudolf Junowicz je premeščen iz Ljubljane v Celovec, provizorični policijski koncipist Srečko Brezigar pa iz Trsta v Ljubljano.

Sokolska predavanja. Izredno srečna ideja prirediti predavanja o Sokolstvu in njegovih zletih je privabila snoči k prvemu takemu predavanju zelo veliko množico v Mestni dom. Predaval je gosp. profesor dr. Pestotnik o VI. vsesokolskem zletu v Pragi ter pojasnjeval svoje predavanje s slikami iz Prage in z zleta. Skioptikon je oskrboval gosp. prof. Sodnik. Uvodoma je naslikal predavatelj razvoj sokolske ideje zlasti med Čehi ter pomen Sokolstva za razvoj in obrambo naroda. Izmed

sih iz Prage omenimo sledeče: Hraščani in Karlov most s Frančiškovega nabrežja, Hraščani iz Walsteinove ulice, dvor kraljevega gradu praškega, cerkev sv. Jurja in vodnjak sv. Jurja na dvoru kraljevega gradu, notranjost kraljevega gradu, stara stanovska zbornica, kraljeva pisarna, nelška dvorana, španska dvorana, notranjost cerkve sv. Vida, kapela sv. Vavčava, Tycho de Brache, jelenji graben, Belvedere, Praga — novi svet, Karlav Tyn. Iz izletnih slik pa je treba omeniti sledeče: Plakat za VI. vsesokolski zlet v Pragi s češkim levom in sokolskim praporom, sliko dr. M. Tyrša in J. Fügnerja, prve obrise telovadišča na Letni, razne vhode na ta telovadišča v grškem slogu, glavno tribuno, slavnostno cesto zunaj telovadišča, prihod, razstop in telovadbo naraščaja 2097 dečkov, proste vaje in skupine naraščaja, naraščaj s praporci, ženski naraščaj 1980 deklic v nastopu in v prostih vajah, zlasti v vajah v ravnotežju, vaje osrednje češke sokolske župe s kladami in pri zgradbi mostov in ščitov Prihodnje predavanje, ki bo v soboto ob 8. zvečer, prinese slike z vsesokolskega zleta, zlasti tekmovalne vaje in pred vsem »Marathon«, vrhunec VI. vsesokolskega zleta.

Ljubljanski glavni kolodvor. Počeni s 1. oktobrom 1913 dobi postaja Ljubljana, južni kolodvor, ime **Ljubljana, glavni kolodvor.**

Državna policija bi si lahko pridobila resnično zaslugo, če bi se malo pobrigala za te ljubljanske berče in postopače, ki na prav nesramen način nadlegujejo občinstvo. So vmes ljudje, ki žive od berčaje dosti bolj, kakor drugi od poštenega dela, pa še v Ljubljano niso pristojni.

Blagajnik okrajne bolniške blagajne v Novem mestu gosp. Karel Osterman je v torek, dne 30. septembra po dolgotrajni bolezni umrl. N. v m. p.!

Srebrno poroko obhajata v krogu svojih ljubljenih otrok danes na Bledu vrla značaja gosp. Anton Vovk in njegova soproga ga. Franja Vovk, posestnika in lastnika znamenite »Pensiona Vovk« v Gradu. — Rodbina Vovk je znana daleč na okrog vsled svoje gostoljubnosti in zelo priljubljena med vsemi uglednimi gosti, ki od daleč prihajajo v letenski seziji iskat počitka v udobni »Pension Vovk« na naš divni Bled. Vrlemu naprednjaku, jeklenemu značaju in zvestemu pristašu narodno-napredne stranke in njegovi gospe soprogi želimo, da obhajata v svojem družinskem krogu še zlato in dijamantno poroko! **Živela še mnogo let!**

Poštna vest. Z dne 30. septembra 1913 se je opustil c. kr. poštni in brzojavni urad pri Sv. Ani na Gorenjskem. S 1. oktobrom 1913 se je vpeljala na c. kr. poštne uradu Tržič na Gorenjskem služba selskega pismonoše z dnevno enkratnim dostavljavnim obhodom (izvzemši nedelje) za kraje Sv. Ana (grad), Na Plazu, tovarna za pile in za graščinsko oskrbnitvo barona Borna.

Brazilijska kuga. Znano je, da ako se Slovenec, (Kranjec) izseli, še vedno rad pride domov, kadar si nekoliko opomore. V tem imamo sto in sto dokazov z »Amerikanci« in sploh z ljudmi, ki si iščejo po svetu kruha. Pojavljati so se pa začeli slučaj, da so se posamezniki začeli izseljevati tudi v Brazilijo. Tamošnji farmerji imajo namreč v to svrhu posebne agente, katerim se faktično v mnogih slučajih posreči, da zapeljejo naše ljudi v braziljsko sužnost. Najrajši imajo cele družine. Obljubijo jim posvetla, hiše, živino in sploh vse, kar se potrebuje za gospodarstvo, samo, da jih pregovore. En kriček slučaj. Po Kranjskem je hodil tozadevni agent Jakob Jurca, katerega sedaj sodišče zaradi teh lopovščin že znova išče. Orožništvo je bilo prijelo in pritiralo v sodnijski zapor. Mož je pa tako spreten v svojem poslu, da je tudi tukaj nadaljeval s svojim delom. Kaznjencev ni zamogel pregovoriti za izselitev v Brazilijo, pač pa se mu je to posrečilo pri jetničarju, sodnemu slugi. Mož je že precej v letih, je skusil mnogo po svetu, se boril, da je dobil boro službico sodnega sluga. Nato se je oženil, postal oče peterih otrok in si pred par leti priboril definitivnost. Plača je bila še majhna. Mesečnih 90 K, prosto stanovanje, kurjavo, luč, obleka, pa kuha za arestante, so bili njegovi dohodki. Najel si je lahko tudi njivo, na kateri je pridelal nekaj živeža. Niso pač briljantni dohodki to za 7 glav, ali živeti se je pač moralo in moglo. Poleg tega je bil pa še kramljak in je za dom vse napravil sam. Arestant Jurca je pregovoril in mož je odpovedal službo ter se z celotno svojo družino prav poceni odpeljal v braziljsko sužnost. Ta slučaj pač osvetljuje žalostno znamenje avstrijskih razmer, spretnost braziljskih farmerjev in neukost našega proletarijata.

Kinematograf »Ideal«. »Konec Bizanca«, krasen, koloriran film, ki je pri večerajšnjih predstavah kar najbolje ugaljal občinstvu, se predvaja še danes in jutri pri vseh predstavah. Krasni prizori: Molitev kristjanov v sloviti Sofijski cerkvi (sedaj mošeja) za zmago krščanskega orožja, dalje vpad Turkov v Bizanc (Carigrad) in končna slika, ko sultan Mohamed II. kaže glavo cesarja Konstantina zbranemu jetniku. — Tudi ostale slike sporeda so prvovrstne in se priporočajo ta velezanimiv spored.

Nadebudna deklica. 14letna Marija Plešnar z Glinca se je že delj časa potepala po Mestnem logu in se preživljala s tem, kar ji je prišlo pod prste. Starši so jo iskali brez uspeha. Včeraj popoldne pa jo je v viški cerkvi dobil cerkovnik skrito v spovednici v trdnem spanju. Poklicali so stražnika, kateri je potepenko odvedel na policijo.

Dva prsta odsekal. Včeraj sta na Glincah sekala drva sedemletni Stanislav Petelin, čevljarjev sin in njegov brat Stanko. Med sekanjem je Stanko položil roko na tla, brat Stanislav pa je v tem trenutku udaril in mu odsekal dva prsta na desni roki. Dečka so prepeljali v deželno bolnišnico.

Koncert v hotelu pri »Južnem kolodvoru« (A. Stelzer). Danes, dne 1. oktobra prirede bivši godbeniki »Slovenske Filharmonije« koncert pod vodstvom koncertnega mojstra gasp. Bogomila Černega. Začetek ob 8. zvečer; vstopnina 60 vin. — Jutri zvečer se vrši koncert na Sv. Petra cesti hotel »Tratinik«; začetek ob 8. zvečer. — Čisti dobiček je namenjen godbenikov, kateri so večji del z družino brez angažmaja ter odvisni le od koncertnih zaslužkov. Za obilen obisk se priporočajo bivši godbeniki »Slovenske Filharmonije«.

Društvena naznanila.

»Sokol I.« priredi bratom, ki odhajajo letos k vojakom, v nedeljo, dne 5. oktobra odhodnico v restavraciji »pri zlati ribi« v Stritarjevi ulici. Začetek točno ob 8. uri zvečer. Bratje, izrazimo naše simpatije bratom, ki so vestno delovali v prid društva in ga morajo sedaj za dalj časa zapustiti. Udeležimo se mnogoštevilno tega našega poslovnega večera! — Na zdar!

Deželna zadruga brivcev, frizerjev in lasničarjev v Ljubljani je imela včeraj v salonu restavracije pri Mraku na Rimski cesti izredni občni zbor. Zborovanja se je udeležilo 45 članov iz mesta in z dežele. Zborovanje je bilo zelo živahno, natančno poročilo priobčimo vsled pomanjkanja prostora jutri.

Sokol v Žireh se vzlic vsem oviram čvrsto giblje. Sokolska ideja je že prdrla med vse sloje priprostega ljudstva. Spomladi razvijemo prapor. Naše vrle Sokolice se pri vsaki priliki spominjajo Sokola. V nedeljo so sestre Veronika, Anica in Minka v veseli družbi zopet nabrale 14 K. Le tako naprej, pa bomo spomladi nasprotnikom pokazali, da nas njih ovire krepe in množijo naše vrste. Na zdar!

Prosveta.

»Socialna Matica« v Gorici izda v kratkem prve svoje publikacije in sicer: 1. Dr. Žmavc Ivan: Ozdravljenje socialnega življenja s pomočjo prirodozloja. — 2. Dr. K. Slanc: Zadruga v zgodovini Slovanstva. — 3. Seidl Ferd.: Geološki izprehodi po gorški okolici. — Članarina je 5 K. Pošilja se ali direktno v Gorico ali pa po prof. dr. Fr. Hleščiču v Ljubljani.

Idrijski odsek »Prosvete« priredi dne 6. oktobra t. l. ob 8. uri zvečer v realni fizikalni dvorani javno predavanje gospoda dr. Lončarja: **»Iz življenske filozofije Carlylea«.** P. t. občinstvo se opozarja na to zanimivo predavanje.

Razne stvari.

Lakaj nemškega cesarja obglavljen. Iz Göttingna poročajo: Bivšega cesarjevega lakaja Jurja Romahna v Hannover — Mündnu, ki ga je porotno sodišče na podlagi indicij obsodilo na smrt, ker je svojo ženo sunil v reko Weger, so obglavili, ker je cesar potrdil obsodo.

Požar. V Budjevecih je pogorela skoro cela tovarna za emailirano kuhinsko in namizno opravo, last tovarnarja Ullmana. — V Brandenburgju je pogorela velika trnadstropna vojašnica. Vojaki so se rešili, zgorela je pa vsa vojaška oprava za cel bataljon, ki je bil tam nastanjen.

Že zopet nemški vojaški aviatik pristal na Francoskem. Pariški »Daily Mail« poroča, da je predvečernim popoldne okoli pol šestih

pristal neki nemški častnik pri Boulogne sur Mer s svojim aeroplanom. Častnik je izpovedal, da je hotel poleteti na Angleško, vendar pa se je moral nerad pri Boulogne sur Mer spustiti na tla. Častnika so aretirali. Dogodek je vzbudil veliko senzacijo.

Koliko je pravih Dunajčanov? Pred kratkim je konstatiral neki berlinski list, da ima Berlin, če se odštejejo otroci onih, ki stanujejo samo v mestu in ki so večinoma rojeni v Berlinu, komaj 25% pravih Berlinčev. In kako je z Dunajem? Po stanju meseca junija 1913 je živelo na Dunaju 2.115.254 oseb, od teh je priznalo po raznih mahinacijah 1 milijon 726.955 oseb nemški občevalni jezik in od teh ima zopet 1.119.336 oseb, tedaj nekako 50% vseh prebivalcev domovinsko pravico na Dunaju. Ker pa so med temi tudi taki, ki so si na Dunaju pridobili domovinsko pravico, in ker ni mogoče šteti otrok, ki so na Dunaju rojeni, gotovo tudi Dunaj nima več kakor 25% pravih Dunajčanov, marveč prej še manj. Koliko pa je med temi pravimi Dunajčani še takih, ki nemško niti ne znajo?

Kolera. Vsled nevarnosti, da se razširi kolera še bolj, posebno pa da se importira iz Ogrske, kjer precej hudo razsaja, je odredilo gališko namestništvo zdravstveno revizijo vseh potnikov, ki pridejo iz Ogrske. Istotako se ima desinficirati vsa prtljaga. Veliko trpi vsled kolere tudi Hrvaška. Deželni vladi so naznanili v soboto zopet 20 slučajev kolere in sicer iz okraja Kuzmin, kjer kolera najbolj razsaja. Do sedaj je obolelo za kolero na Hrvaškem 220 oseb. Hudo razgraja kolera tudi v Bosni. Iz Sarajeva poročajo dnevno o novih bolnikih. Največ jih javijo iz okoliša Tuzle. Sanitetni departement notranjega ministrstva objavlja, da je pokazala bakteriološka preiskava glede enega bolnika iz Oborčeca v okraju Škole v Galiciji pravo azijsko kolero.

Velika tramvajska nesreča pri Cannesu. Iz Nice poročajo: Trije vozovi tramvajske železnice od Cannesu v Grasse so skočili nedaleč od kraja Toutou pred mostom s tira in so padli v 15 m globok jarek. 12 oseb je ostalo na mestu mrtvih, 30 oseb pa je težko ranjenih. Med mrtvci so 3 častniki in en korporal. O nesreči poročajo iz Pariza: Vzrok te velike nesreče je zaviralnica, ki je sestavljena iz velikih in močnih magnetov. Vsled prehude vlage magneti niso delovali in tik pred mostom so se zadnji trije vozovi zaleteli v zavrt voz s strojem in nato skočili s tira. Prileteli so na železno ograjo, katero so pomolili in se prevalili nato v jarek. Prvi voz je tudi skočil s tira, toda obstal je na mostu. V ponesrečenih vozovih je bilo največ vojakov. Med mrtvimi se nahajata poleg vojakov tudi hčerka visokega uradnika in en gimnazijski profesor iz Nice. Ranjence so odpeljali v Nico.

Spomenik Juliju Zeyerju v Pragi. Pod Belvederom kraljice Ane v Chotkovih nasadih nad Prago je bil v torek slovesno odkrit spomenik pesniku Juliju Zeyerju. Zbrala se je na slavnostnem prostoru velika množica in mnogo odličnih zastopnikov. Pevski zbor Narodnega gledališča je zapel pred spomenikom Bendlovo skladbo »U pomniku pevčev«. Slavnostni govor g. Frida, ravnatelja višje dekliske šole je opisal pesnikove vrline. Zeyer je bil eden najizrazitejših pesnikov čeških. Spomenik je postavljen sredi zelenja. Velikanske granitne skale, sredi njih jama, iz katere stopajo snežnobele mramornate postave Krokovi hčera, Kaza, Tela in Libuša, dalje sestra Paskalina, Radaz in Mahulena, zadaj relief Amise in Amila. Na levi v jami je nameščena bronasta plaket Zeyerjeve glave, pod njo napis: Julij Zeyer 1841—1901. Spomenik je delo Zeyerjevega prijatelja Josipa Mandra.

Tobak za desinfekcijsko sredstvo. Da ima tobak v gotovi meri desinfekcijske lastnosti, se je dokazalo s poskusi. Ameba, mikroskopična žival, v katero vrsto n. pr. štejejo tudi provzročitelje malarije, pogine v kratkem, če pride le v dotiko z dimom smotke. Dim omami te živali kakor eter ali kloroform. Lahko tedaj sklepamo, da dim smotk pospeši izločevanje slin, česar seveda ne smemo šteti v vsakem oziru za prednost. Raziskovalci so dokazali, da ni res, da bi dim smotk povzročil gotovo vnetja v ustih ali celo bedence v ustih in na jeziku. V tem oziru tobakov dim ni škodljiv, vendar s tem še ni rečeno, da sploh ne škoduje, če imamo v ustih že vnete. Bacili kolere, ki so jih na umeten način prilešali slinam in izpostavili potem 5 minut dimu tobaka, so v tem času brez izjeme poginili in raziskavanja profesorja Wenckaja so jasno dokazala, da se je kadilec za časa epidemije kolere manj bati, kakor nekadilec.

Lepotila. Londonski »Daily Mail« priobčuje sodbe o ženskih lepilih in njih napačni porabi ter prinaša podatke, ki so zelo tolažljivi za »nevarno starost«. Tako piše neki zdravnik: Med 30. in 40. letom je žena fizično na višku in je takrat tudi, če ne uporablja škodljivih lepil, najlepša. — Angleški slikar Byans Shaw prinaša k temu še interesanten komentar. On pravi: Mislim, da je žena, če gleda zadosti na svojo zunanjost, med 30. in 35. letom lepša, kakor kdaj sicer. Ne trdim, da bi morala biti takrat njena postava takaka, kakor z 22. ali 25. letom, poteze njenega obraza pa, ki so bolj karakteristične, so takrat navadno mnogo prikupljivejše in lepše, kakor v mlajših letih. Gub ali ostrosti potez med 30. in 40. letom še ni treba, tudi koža se še ne izpremeni posebno. Ena najlepših žen, ki sem jo kdaj slikal, morda najlepša kar sem jih videl, je bila 36 let stara. Še ko je bila nad 40 let stara, je bila še v cvetu svoje lepote... Tudi damski krojači in modiste soglašajo s to trditvijo, da so ženske najlepše ne samo v obrazu marveč tudi v rasti med 30. in 40. letom.

Telefonska in brzojavna poročila.

Državni zbor.

Dunaj, 1. oktobra. Plenarna seja poslanske zbornice je določena za torek 21. t. m. dopoldne. Na dnevnem redu so zakonske predloge finančne reforme.

Skupni ministrski svet.

Dunaj, 1. oktobra. Skupni ministrski svet se sestane 4. oktobra na Dunaju. Bavi se bo s predpripravi za zasedanje delegacij in z vojaškimi predlogi.

Vojaške zahteve.

Dunaj, 1. oktobra. Ogrski deželnoobrambni minister Hazay je prišel na Dunaj ter konferira danes zaradi vojaških zahtev.

Borza.

Dunaj, 1. oktobra. Na borzi so kurzi za železo zopet padli. Alpinke so padle za 5 K, Praška železarna za 8 K.

Češko - nemška sprava.

Praga, 1. oktobra. »Prager Tagblatt« pravi, da so češki in nemški socijalni demokrati v principu sklenili udeležiti se spravni pogajanj.

Brno, 1. oktobra. Češka napredna stranka je sklenila zahtevati tudi udeležbo čeških in nemških strank z Moravske in iz Šlezije pri spravni pogajanjih. V kompleks spravni vprašanj se mora sprejeti tudi vprašanje drugega češkega vseučilišča v Brnu.

Čuden patron v »Unionu«.

Praga, 1. oktobra. »Union« prinaša članek znanega grofa Adalberta Sternberga, ki pravi: Za Avstrijo je prišel historični trenutek, da pošlje svoje čete v Sandžak, proti Skoplju, Bitolju in Solunu. Balkanska zveza naj obstoja samo pod kuratelom Avstro - Ogrske.

Kolera v Pragi.

Praga, 1. oktobra. Uradno se konstatira, da je sin narednika Tichaga Vratislav nosilec bacilov, kolere ter je okužil tudi Gopoldovo, ki je pred par dnevi umrla. V Pragi vlada velik strah, ker so rodbino šele pred nekaj dnevi izolirali.

Tirolski deželni zbor.

Inomost, 1. oktobra. Ker ni prišlo do sporazuma med strankami zaradi volilne reforme, bodo začeli nemški liberalci v današnji seji z najstrožjo obstrukcijo. Včeraj zvečer so vložili 76 nujnih predlogov, vsled česar je rešitev volilne reforme popolnoma izključena. Najbrže pride še enkrat do pogajanj.

Solnograški deželni zbor.

Solnograd, 1. oktobra. Deželni odbor je predložil proračun za leto 1914. Potrebščina znaša 4.134.925 K pokritja je 2.003.211 K. Za pokritje predlaga deželni odbor 65% deželno doklado na direktne davke in 10% doklado na meso in vino, kar bi dalo 1.741.450 K, tako da bi ostalo 390.264 K nepokritih.

Baron Conrad ostane.

Budimpešta, 1. oktobra. V dobro podučeni krogih zatrjujejo, da ostane šef generalnega štaba baron Conrad še nadalje v službi, ker se je posrečilo vojnemu ministru Kroatinu in zunanjemu ministru grofu Berchtoldu odstraniti vsa nesporna zumljenja.

Bosna.

Dunaj, 1. oktobra. Prisotnost deželnega šefa Ptioreka na Dunaju velja rešitvi nujnih nalog bosanske uprave in pripravi zakonskih načrtov za bosanski sabor. Nadomestne volitve za srbske poslance, ki so odstopili, se morajo izvršiti v kratkem.

Na razpust sabora sedaj ni misliti. Tudi se deželna uprava ne more baviti z izpremembo volilne pravice, dokler stranke same ne zahtevajo opustitve konfesionalne kurije. Zatrjuje se, da bo vlada izdala svojo izjavo v zadevi knezoškofa Stadlerja o vprašanju konverzij.

Sibenik, 1. oktobra. Član gospodske zbornice dr. Bärenreiter je došel sem in potuje v Bosno, da preštrda politične razmere.

Italijanski diplomatični svet.

Rim, 1. oktobra. »Giornale d'Italia« svetuje Consalti, da naj ne skliče v zadevi tržaških naredb diplomatskega sveta, ker ni v nobenem slučaju pričakovati od njega kaj dobrega. Če pade odločitev proti pričakovanju spoštnosti, ne preostaja drugega, kakor prositi princa Hohenzolna za odpuščanje, v nasprotnem slučaju pa bi tudi ostalo samo pri besedah.

Avstrijski obisk v Londonu.

London, 1. oktobra. Prestolonaslednik Fran Ferdinand pride 11. novembra v London ter se udeleži dvornih lovov.

Irska.

Belfast, 1. oktobra. Pri nedeljski paradi v Ulstru je nagovoril sir Edw. Carson prostovoljce ter izjavil: Vse vlade se morajo naslanjati na moč. Ko vidim tu zbrane velike množice, sem prepričan, da bi lahko proglasili provizorično vlado. Nikdar se ne bo uveljavila Homerule.

London, 1. oktobra. Škotski lord Aleksander Ure je predlagal v nekem svojem govoru v Uphallu pri Edinburgu, da naj banke upoštevajo provizorično vlado ravno tako, kakor kako južnoameriško republiko, ker bi potem taka vlada tekmo par tednov sama razpadla. Če bi se hoteli konservativci otresti gospodstva ekstremnih strank v Belfastu, bi bila vlada pripravljena, pogajati se z njimi o vprašanju močnejšega zastopstva Ulstra v irskem parlamentu. Vlada bi dala Ulstru potem pravico samouprave in popolno versko svobodo.

Dogodki na Balkanu.

Tretja balkanska vojna.

Velika zmaga Srbov nad Arnavti.

Belgrad, 1. oktobra. (Izvirna brojavka »Slovenskemu Narodu«, poslal podpolkovnik Janko Vukasović.) Arnavti popolnoma poraženi in razbiti. Ohrid in Debar zavzeta od srbskih čet.

Petrograd, 1. oktobra. Neki avstro-ogrski diplomat priobčuje v »Rječ« članek, v katerem pravi, da je absurdno, da bi bila Avstrija kriva dogodkov v Albaniji. Tudi trditve, da je vstaja od zunaj organizirana, ni resnična. Velesile hite sedaj, da bi organizirale Albanijo.

Petrograd, 1. oktobra. »Rječ« prinaša oficijozno noto, da priznava Rusija Srbiji, da si zavaruje teritorij in pacificira Albance ob svoji meji. Rusija pa je tudi prepričana, da bo Srbija ravnala trezno in da ne nastanejo novi zapletljaji.

Belgrad, 1. oktobra. Na uradnem mestu se konstatira, da so vse vesti o obsegu in uspehu vstaje, ki ne prihajajo preko Belgrada, deloma izmišljene. Albanci so pač dosegli nekaj manjših uspehov, izpred Prizrena in Bitolja pa so bili popolnoma pregnani.

Pariz, 1. oktobra. »Temps« poroča: 13 kilometrov zahodno od Kiceva je prišlo do krvave bitke. Pri Mavrovu so bili Albanci popolnoma poraženi. Srbi so že na albanski meji.

London, 1. oktobra. Listi poročajo, da so vzeli Srbi včeraj ob 11. dopoldne Dibro.

London, 1. oktobra. Glasom srbskih poročil, so Srbi zavzeli včeraj tudi Ohrido.

Krf, 1. oktobra. (Albanska vest.) Albanci so zavzeli in zažgali Dibro, Djakovico in Ohrido.

London, 1. oktobra. Albanci se drže samo še v nekaterih pozicijah pri Priškopeji. V kratkem jih bodo Srbi pregnali.

Pred četrto balkansko vojno.

Carigrad, 1. oktobra. Turška vlada je izročila veleposlanikom cirkularno noto, v kateri, pravi, da je definitivni mir z Grško odvisen od vprašanja otokov.

Atene, 1. oktobra. Turški odgovor in turško stališče smatrajo tu za nesprejemljiv. Pogajanja med Grško in Turčijo so prekinjena. V turških krogih zatrjujejo, da zahteva Turčija od Grške vsaj otoke ob maloazijski obali, kar pa Grška nikdar ne bo dovolila.

Carigrad, 1. oktobra. Notranji minister Talaat beg poroča, da so narodnostni predlogi Grške za Turčijo nesprejemljivi. Kljub temu je Turčija miroljubna.

Belgrad, 1. oktobra. V mestu so razširjene vesti o grško-turški zve-

zi, ki bi mogla eventualno spraviti tudi Srbijo v konflikt.

Bolgarske izgube.

Sofija, 1. oktobra. Glasom statistike zunanjega ministrstva, je imela Bolgarska v vojni s Turčijo 313 častnikov in 29.714 vojakov mrtvih in 915 častnikov in 52.550 vojakov ranjenih. Neznano kam je izginilo 3139 vojakov in 2 častnika. V vojni s Srbijo in Grško je imela Bolgarska 260 častnikov in 14.652 vojakov mrtvih in 816 častnikov in 15.306 vojakov ranjenih, medtem ko je izginilo 4560 vojakov in 69 častnikov. Skupaj je torej izgubila Bolgarska 52.760 mož. Izmed ranjenih bo ostalo 10.000 za celotno življenje pohanjenih.

Bolgarsko-turška zveza?

Valona, 1. oktobra. Iz Carigrada sem dospele vesti pravijo, da skušajo bolgarski delegati skleniti s portu zvezo, ker je Turčija odločena, nastopiti proti Srbiji. Zveza s Turčijo naj varuje Bolgare pred Grki. Če namreč Grška mobilizira, naj ji napove Turčija vojno. Bajle bodo pogajanja uspešna.

Grška in Turčija.

London, 1. oktobra. Reuterjev urad izve, da bo kralj Konstantin danes zapustil London, da se odpelje preko Trsta v Atene, kamor dospe v soboto.

London, 1. oktobra. Položaj med Turčijo in Grško je še vedno nejasen in bo ostal nejasen, dokler ne bodo znane zahteve Turčije.

Carigrad, 1. oktobra. Turško časopisje vehementno napada Grško.

Turčija in Bolgarska.

Carigrad, 1. oktobra. Generalni ravnatelj v zunanjem ministrstvu Salih beg bo imenovan za turškega poslanika v Sofiji.

Mladoturški kongres.

Carigrad, 1. oktobra. Mladoturški komite naj se izpremeni v politično stranko. Vsakokratni šef stranke naj bo tudi šef vlade. »Jenne Turc« se bori proti temu. Program nove stranke zahteva gospodarske in agrarne reforme ter ustanovitev zemljiško-kreditne banke. Stranka zahteva nadalje izpremembo ustave in kronskih pravic. Program obsega tudi podlago nameravanih upravnih reform ter zahteva, da se deloma uvede jezik večine prebivalstva katkega okraja tudi v javnih uradih. Šole naj pridejo pod državno nadzorstvo, država pa se nima vmešavati v versko in narodno vzgojo ter v poduk v maternem jeziku. Elementarni poduk naj bo obligatoričen in brezplačen.

Nevihita nad Carigradom. — Demobilizacija nemogoča.

Carigrad, 1. oktobra. Nad mestom se je utrgal oblak. Ob Zlatem rogu je vse razdejano. Električna centrala je uničena. Sedemdeset delavcev in več orožnikov in stražnikov je bilo ubitih. Železniška proga proti Odrinu je nerabna, zato demobilizacija nemogoča (!).

Gospodarstvo.

— Ustavni shod ustanovnega odbora za zgradbo sladkornih tovarn na Kranjskem se je vršil danes ob enajstih dopoldne v hotelu »Union«. Udeležba je bila velika. Udeležila sta se shoda tudi dež. predsednik baron Schwarz in dvorni svetnik Laschan. Shodu je predsedoval dvorni svetnik pl. Šuklje. V ustanovni odbor so bili izvoljeni: Za predsednika Fran pl. Šuklje, za podpredsednika J. Lenarčič in J. Schanta, za tajnika inženir Jakob Turk, za njegovega namestnika inženir Milan pl. Šuklje, za blagajnika pa dr. Janko Kersnik. V izvrševalni odbor so bili izvoljeni, razen vodstva, še ces. svetnik Gustav Pirc, vinorejski nadzornik Boh. Skalicky in inženir Milan pl. Šuklje. Ker sta bila poročila o sedanjem stanju cele akcije in debata zelo zanimiva, hočemo o tem jutri bolj obsežno poročati. Že danes pa trdimo, da obeta akcija uspehe.

— »Ljubljanska kreditna banka«. V mesecu septembru vložilo se je na knjižice in na tekoči račun 2.017.696 K 11 vin., dvignilo pa 2.210.191 K 88 v. Stanje koncem septembra 17.430.803 K 44 v.

— Nova balkanska banka. Pripravljala se ustanovitev balkanske banke, pri kateri bo indirektno interesiran tudi nemški kapital. Glavni sedež banke bo Bukarešta. Filialke bodo ustanovili v vseh večjih mestih balkanskih dežel, predvsem v Albaniji in v Makedoniji. Razen z običajnimi bančnimi posli se bo banka bavila tudi s komisijskim uvozom in izvozom deželnih pridelkov in drugega blaga. Razentega bo banka dajala hipotekna posojila, nadalje se bo banka pečala z izkoriščevanjem mineralnih zakladov balkanskih dežel. Akcijski kapital bo znašal pet milijonov kron in bo razdeljen na 10.000 akcij po 500 frankov. Banka bo začela delovati že 1. novembra t. l.

Darila.

Upravištvu naših listov so poslali:

Za »Slovensko Sokolsko Zvezo«: Berta Rusova iz Grosuplja 5 K, nabranih mesto cvetličnega dneva, brat Mirko Korencan z Vrhnike 10 kron, kot prispevek mesto cvetličnega dneva in brat Novak iz Vodmata, nabral mesto cvetličnega dneva 5 K 76 v. Skupaj 20 K 76 v.

Za Sokolski sklad je nabral v protest na prepoved cvetličnega dne v Ljubljani brat Novak pri izrečnem običnem zboru brivskih mojstrov, v gostinji g. V. Mraka na Rimski cesti, dne 30. septembra 1913 vsoto 5 K 76 vin., ki se je oddala danes našemu upravištvu pod geslom: Smo se do dobrega pomenili in za Sokolski sklad zložili: Brivskih mojstrov zavodnost, vzemite v vednost! Na zdar!

»Na zdar« nabiralci in darovalci!

Telovadno društvo »Sokol II.« v Ljubljani

naznanja svojemu članstvu, da je neisprosnna smrt zopet posega v naše vrste. Premislil je vrli brat

France Šutar.

Pogreb se vrši v četrtek 2. oktobra ob 4. uri popoldne iz hiše žalosti Florijanska ulica št. 24.

Zbirališče je ob 3/4 4. na Cojzovi cesti.

Bratje pridite polnoštevilno k zdajnjemu spremstvu vlega brata.

Nazdar!

Umrli so v Ljubljani:

Dne 30. septembra: Nikolaj Hafner, delavec, 27 let. — Franc Šutar, tiskarski vajenec, 20 let. — Stanislav Povšič, sin delavca, 1 leto. Darinka Dobnik, hči tesarskega polirja, 1 leto.

Današnji list obsega 8 strani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: Valentin Kopitar.

Lastnina in tisk »Narodne tiskarne«.

Mnogo učinkovitejša nego ribje olje

je Scottova emulzija iz ribjega olja. Razložena je stvar v tem, da so v Scottovem načinu pripravljanja, že desetletja preizkušeni, popolnoma odstranjeni slabe strani ribjega olja: težka prebavljivost, zopern duh in okus. Scottova emulzija je v resnici tako lahko prebavna in slastna, da se daje lahko tudi dojenčcu v zibel in mu je ob otežkočenem dobivanju zob prav posebno koristna. Tudi zagotavlja Scottova emulzija iz ribjega olja malemu zemljanu krepke kosti in telo, najboljše opremo za poznejši življenjski boj.

Zatorej otrokom ne dajte ribjega olja, nego smetanasto-sladko Scottovo emulzijo ribjega olja, ki ima poleti in pozimi enako učinkovitost.

Cena originalni steklenici 2 K 60 v. Dobiva se po vseh lekarnah. Proti vpošiljavi 50 v. v pisarnih znamkah dobite od trdke SCOTT & BOWNE, d. z. o. z. na Dunaju VII. sklicevaje se na naš list enkratno vpošiljatev poiskunje od kake lekarnar.

Izjava. *)

Na notico v »Slovenacu«, ki se tiče župana Oražma, češ, da so delali napredni listi moščanskemu županu kruto krivico, ker so ga nesramno napadli zaradi neke ženske, in da so pri tem lagali in obrekovali, — izjavljam, da je »Slovenčeva« notica grda laž: vse, kar se je o tej zadevi pisalo, je res in sem pripravljena, to pod prisego potrditi.

V Ljubljani, 30. septembra 1913.

MARIJA BUČAR.

*) Za vsebino tega spisa je uredništvo odgovorno le toliko, kolikor določa zakon.

Mnogostranska poraba. Gotovo ni do mačega zdravila, katero se da tako mnogostransko porabiti, nego »Mollo-vo francosko žganje in sol«, ki je takisto bolesti utešujoče, ako se namaže ž njim, kadar koga trga, kako to zdravilo vpliva na mišice in živce krepilno in je zatorej dobro, da se priliva kopelino. Steklenica 2 K 20. Po poštnem povzetju pošljite to zdravilo vsak dan lekarnar A. MOLL, c. in kr. dvorni založnik, Dunaj, Tuchauben 9. V zaloga po deželi je zahtevati izrecno MOLL-ov prepat, zaznamovan z varnostno znamko in podpisom. 6 33

Kdor Odol rabi dosledno vsak dan, po današnjem znanju ne guje zobe in usta kar se najbolje misliti da.

Borzna poročila.

Ljubljanska

»Kreditna banka v Ljubljani«.

Uradni kurzi dunajske borze 1. oktobra 1913.

Kreditni papiri.	Dunaj	Blagovna
4% majevna renta	81-20	81-40
4-2% srebrena renta	85-10	8-30
4% avstr. kronska renta	81-50	81-70
4% ogr.	80-95	81-15
4% kranjsko deželno posojilo	—	94-50
4% k. o. češke dež. banke	84-25	85-25

Srečke iz 1. 1860 1/2.	440-—	450-—
„ 1864 „	684-—	696-—
„ tisk „	—	—
„ zemeljske 1. izdaje „	276-—	286-—
„ II. „	248-50	258-50
„ ogrske hipotekne „	234-—	242-—
„ dun. komunalne „	476-—	486-—
„ avstr. kreditne „	474-—	484-—
„ ljubljanske „	63-—	67-—
„ avstr. rdeč. križa „	51-—	55-—
„ ogr. „	31-—	35-—
„ avstr. „	26-50	30-50
„ turške „	231-25	234-25

Valute.	11-44	11-49
Ceklin „	117-85	118-15
Marke „	95-40	95-60
Frankl „	94-30	94-50
Lire „	254-—	254-75
Rublj. „	—	—

Valute.	11-44	11-49
Ceklin „	117-85	118-15
Marke „	95-40	95-60
Frankl „	94-30	94-50
Lire „	254-—	254-75
Rublj. „	—	—

Meteorološko poročilo.

Višina nad morjem 306-2 Srednji račni tlak 739 mm

oktobra	Čas opazovanja	Stanje barometra v mm	Temperatura v C	Vetrovi	Nebo
30.	2. pop.	736-4	15-9	sl. jvzh.	oblačno
„	9. zv.	735-6	12-8	brezvetr.	dež
1.	7. zj.	735-6	12-2	sl. svzh.	—

Srednja večerajšnja temperatura 12-6, norm. 12-9 Padavina v 24 urah 4-1 mm.

Krepkega, zdravega 3499

trgovskega vajenca

iz boljše rodbine, 14 let starega s primerno šolsko izobrazbo

sprejemem takoj.

Iv. Engelsberger,

trgovec, Tržič na Gorenjskem.

Redka prilika! Redka prilika! Jako dober

pianino in kratek klavir se cenó prodasta na voglu Sv. Petra ceste, vhod Radeckega cesta 21. 3461

Rudniški paznik

neoženjen, z daljšo prakso, se sprejme takoj v stalno službo.

Ponudbe z navedbo dosedanjega poslovanja na upravištvu »Slovenskega Naroda« pod šifro »Rudokop«. 3418

Steprejem mladega, čvrsta

absolventa

trgovskega kurza v mojo usnjarsko trgovino. Radi plačila in opravila pa se domenimo ustmeno ali pismeno.

F. Knaflič, Šmartno pri Litiji.

Išče se

srednja gostilna

v najem ali na račun 3483

n. pr. pri tovarni, kolodvoru, v mestu, trgu ali v večji vasi. Ponudbe je nasloviti »Prihodnost« p. Podbrezje, pri Podnartu.

Sprejmejo se 3456

gospodje

na izbornu hrano.

Izve se

Šolski drevored št. 2. II. nad. desno.

Hiša v Ljubljani

z vrtom, dvoriščem in drugimi pritisklinami, se radi družinskih razmer pod zelo ugodnimi pogoji proda. V hiši je gostilna, pripravna za vsako obrt ali stanovanje. Prihodnost zagotovljena. Kje, pove upr. »Sl. Naroda«.

Zastopnik za špirituoze

ki natančno pozna stroko in je na Kranjskem in Štajerskem najbolj uveljavljen pri prve vrste odjemalcih

se takoj sprejme

proti proviziji. — Ponudbe pod

»Brantweinbrennerei« Nr. 12, Sušak-Reka.

Pisarniško moč

išče podjetništvo zgradbe vodavoda na Bledu.

Zahteva se znanje slovenskega in nemškega jezika v govoru in pisavi, — možnosti tudi strokovno znanje. — Vstop takoj. 3475

Civil. inženir K. Kress na Bledu.

Pri gospodinjstvu 50% prihranka

lahko doseže vsaka gospodinja, ako namesto presnega masla rabi edini polnovredni nadomestek za presno maslo: margarino Blaimscheinov »Unikum«. Margarina »Unikum« se izdeluje iz najčistejših govejih obistne toščice v zvezi z najfinjšo smetano ter rumeni in se peni kakor navadno presno maslo. Kraje, kjer se dobiva v vsakem mestu ali v vsaki vasi, naznani na vprašanje edina izdelovalnica svetovne znamke

Blaimscheina margarina »Unikum« združene tvornice margarine in presnega masla, Dunaj XIV. 2052

Splošna hranilnica v Trstu

osnovana po načelih hranilničnega regulativa z dne 2. septembra 1844,

je pričela poslovati s

Uradi so v ulici Torre Blanca št. 41.

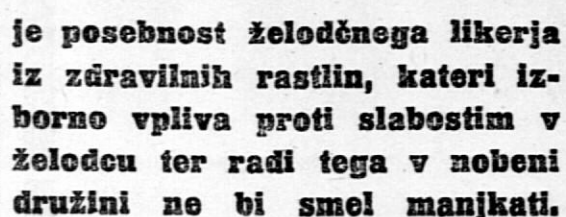
1. oktobrom t. l.

Uradne ure od 9. do 12. dop. in od 3. do 5. pop.

Vložna obrestna mera 4%.

„SPLOŠNA HRANILNICA“ v Trstu je edini slovenski zavod na Primorskem, ki je upravičen sprejemati vloge, za katere se zahteva pupilarna varnost. 3485

B. Götzl **Ljubljana**
Mestni trg 19 — Stari trg 8.

Za vložke in njihovo obrestovanje jamči občina Obrovac z vso svojo imovino in davčno močjo.

je naprodaj vsakovrstni

strešna in zidna opeka, stavbni les, kamenje za nasipanje (šuta) itd.
Povpraša se na licu mesta. Povpraša se na licu mesta.

Dvorski trg 3.

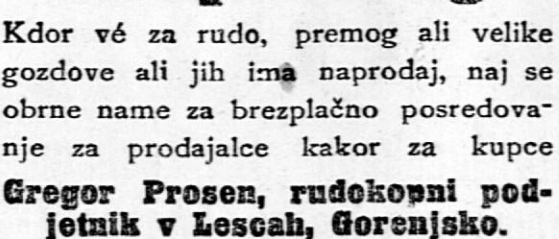
A. KUNC
Ljubljana
Dvorski trg 3.

**Velikanska zaloga oblek
za gospode in dečke.**

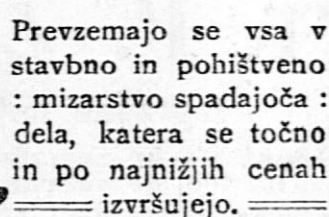
Nainižje, stalne

Ceniki na razpolago.

ki je že poslovala v trgovini z
mešanim blagom, 3466
slovenščine in nemščine zmožna, ki zna
knjige voditi v nemškem jeziku in je
dobra računarica, ~~se~~ se sprejme.
Weiss Bela, umetni mlin, Belatince, Dorsko.

Simona Praprotnika
v Ljubljani, Jenkova ulica št. 7.

Velika zaloga gostilniških okroglih miz.
Ceniki se pošiljajo na zahtevo brezplačno in poštne prosto.

NO. 1000

katera okrepčuje lasišče, odstranjuje luske in preprečuje izpadanje las.

1 steklenica z navodom i kreno.

Razpošilja se z obratno pošto ne manj kot dve steklenici.

Zaloga vseh preizkušenih zdravil,
medic. mli, medicinal. vin, specializiranih,
najfinjših parfumov, kirurških
obvez, svežih mineralnih vod itd.

Dež. lekarna Milana Leusteka
v Ljubljani Resljeva cesta št. 1.

poleg novozgrajenega Fran Jožefovega
jubli. mostu. 17

V tej lekarni dobivajo zdravila tudi člani bolniških blagajn južne železnice, c. kr. tobačne tovarne in okr. bolniške blagaine v Ljubljani.

v trgovino **Josip Seunig, Ljubljana.**
 Popolno znanje prodaje usnja na drobno
 (Lederausschnitt.) Ozira se samo na
 popolnoma izvežbane moči. — Plača
 po dogovoru. 3336

V svrhu možitve želi inteligenčen, mlad trgovec, posestnik v dobrih razmerah in z lepimi lastnostmi spoznati se z gospico nedolžne minulosti, z veseljem do trgovine, gospodinjstva in s premoženjem katerega vrednost naj se navede. — Ponudbe s popolnim naslovom pod „Udanost do groba 80.000/3482“ na upravništvo »Slovenskega Naroda« do 12. oktobra. 3482

p r i p o r o č a:

Tovarniške cene!

se dobi pri

Novo mesto-Kandija, 1. okt. 1913.

Priporočamo našim
gospodinjam

KOLINSKO CIKORIJO

iz edine slovenske
tovarne v Ljubljani

Kontorist

vešč nemškega in slovenskega jezika
ter obojne stanografije in strojepisja
želi vstopiti v kako pisarno.
Cenj. ponudbe pod „Kontorist 18“,
Maribor, poštno ležeče. 3437

Sprejme se takoj 3446

trgovski vajenec

ki je z dobrim uspehom dovršil naj-
manj 4—5 razredno ljudsko šolo in
ima veselje do trgovine, pri

Lud. Ditrich & Ko. v Postojni
trgov. z meš. blagom in pekarija.

Moderna damska konfekcija

kakor plašči, kostumi, hišne halje, vrhinja krila v
krasni izbiri po zelo solidnih cenah

:: v modni in športni trgovini ::

P. MAGDIČ, LJUBLJANA

nasproti glavne pošte

nasproti glavne pošte

SANATORIUM „EMONA“

v Ljubljani, Komenskega ulica 4.
Privatno zdravilišče za notranje in kirurške
bolezni. Porodnišnica. Medicinalne kopeli.
Lastnik in šef-zdravnik: Dr. Fr. Derganc, primar. I. kir. odd. dež. boln.

J. Zamljen

čevljarški mojster
v Ljubljani, Gradišče 4
izvršuje vsa čevljarška dela do najfi-
nejše izvršitve in priporoča svojo zalogo
storjenih čevljev.

Izdeluje tudi prave gorske in
telovadske čevlje.

Za naročila z dežele zadostuje kot mera
pripisan čevlji. 237

Modni salon

M. Sedej-Strnad

priporoča cenjenim damam

:: klobuke le najfinejše izvršbe. ::

Žalni klobuki vedno na razpolago.

Ljubljana, Prešernova ulica. Palača Mestne hranilnice.

Razpis.

Krajni šolski svet tržiški razpiše konkurenčnim potom napravo
načrtov in proračuna za novo šolsko poslopje

(osemrazrednico.) Stavba mora imeti sledeče prostore:

12 učnih prostorov, telovadnico, risalnico, prostore za gospodinjki in
kuhinjski tečaj, soba za učila, posvetovalnico, stanovanje za nadučitelja, stano-
vanje za šolskega slugo, pisarno za šolskega vodja.

Generalni načrt se nahaja pri c. kr. okrajnem šolskem svetu v Kranju.
Gospodje podjetniki, ki se za stavbo zanimajo, naj pošljejo načrte in proračune
do 15. novembra 1913 krajnemu šolskemu svetu v Trzinu na Gorenjskem.

Isti podjetnik, katerega načrti in proračuni se bodo sprejeli, dobi tudi
zgradbo poslopja.

Krajni šolski svet tržiški, Gorenjsko,

dne 26. septembra 1913.

9348

Automobily
Laurin & Klement
del. dr.
Tvornica v Mladí Boleslavi.
Imperialgarage, Gradec, Pestalozzistrasse 37.

Pouk

italijanskega, francoskega,
nemškega jezika; konverza-
cija, trg. korespondenca.

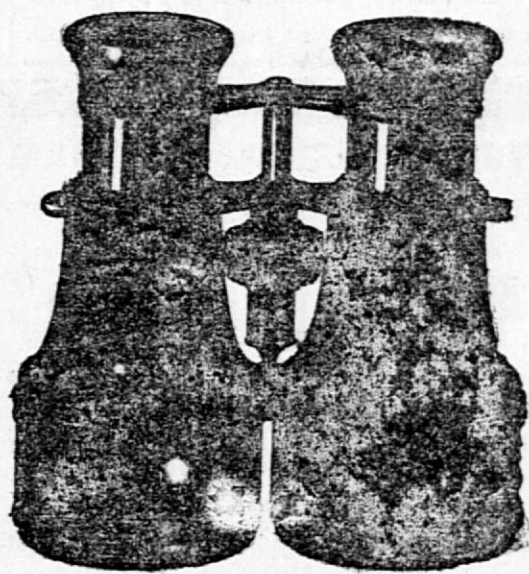
Mesečni honorar:

5 oseb skupaj po 3 K. 3.—4. oseb po
4 krone. — Pri večjem številu manjši
honorar. Naslov: Šibenik, Breg 20/III.

Fr. P. Zajec

izprašan optik,
zalagatelj c. kr. armade, vojne mor-
narice, domobrancev itd.

Ljubljana, Stari trg št. 9.

Očala in ščipalniki po strokovnjaških
in zdravniških predpisih. — Z elektr.
obratom moderno urejena delavnica.

Najnovejši cenik brezplačno!

Dr. J. Demšar

ordinira odslej od 2.—4. popoldne.

3476

Priznано najnižje cene!

1^a perilo

za gospode, dame,
in otroke.

Klobuki

Cepice

i. t. d.

1754

Priporoča se modna trgovina
Peter Šterk
Ljubljana, Stari trg 18.

Najmodernejše

bluze,

jutranje

: obleke. :

Sportne jope in čepice
za dame in otroke.

Vse potrebščine za šivilje.

Postrežba solidna in točna.

PLESNI POUK

Prednaznanilo!

Svojim cenjenim podpornikom in znancem naznanjam, da pridem
1. oktobra v Ljubljano in zopet pričnem s plesnim poukom. Privatne
družbe, klubi itd., ki se nameravajo učiti, se vljudno prosijo, da se do
mojega dohoda za gotovo odločijo.

Gg. p. n. dijakom, ki se hočejo spojiti v klube, rad dajem posebne
olajšave. Z veselošpovanjem

3445

Giulio Morterra avt. plesni učitelj.

Priporoča se domača

konfekcijska trgovina

Maček & Ko.

Franca Jožefa cesta 3.

Sprejemajo se naročila po meri,

ter se izvrše točno in solidno.

Založniki c. kr. priv. juž. žel.

Solidna postrežba. — Najnižje cene.

Ljubljanska kreditna banka v Ljubljani

Delniška glavnica 8,000.000 kron.

152

Stritarjeva ulica šte. 2.

Rezervni fondi okroglo 1,000.000 kron.

Poslovalnica I. c. kr. avstrijske državne razredne loterije.

Podružnice v Spljetu, Celovcu, Trstu, Sarajevu, Gorici in Celju.

Sprejema vloge na knjižice in na tekoči račun

ter jih obrestuje od dne vloge po čistih

4 3 0
4 4 0

Kupuje in prodaja srečke in vrednostne papirje

vseh vrst po dnevnem kurzu.